

NESTNIK

Letnik XVIII.

Celovec, petek, 12. julij 1963

Štev. 28 (1103)

Nekaj ni v redu!

Misli ob koncu šolskega leta

Ko se je danes pred enim tednom zaključilo šolsko leto 1962-63, je bilo — vsaj po uradni statistiki, katera pa zaradi »uradnega« značaja še ni nujno tudi točna — na skupno 97 tako imenovanih dvojezičnih ljudskih šolah na Koroškem v smislu manjšinskega šolskega zakona iz leta 1959 prijavljenih k dvojezičnemu oziroma slovenskemu pouku skupno 1610 otrok, medtem ko je število vseh učencev na teh šolah znašalo 10.950. Nasprotno šolskemu letu 1961-62, ko je bilo k dvojezičnemu pouku prijavljenih še 1689 učencev, se je torej število teh otrok ponovno zmanjšalo (za 79 otrok), hkrati pa se je skupno število vseh učencev na teh šolah nasprotno povečalo za 380 otrok.

V primerjavi z rapidnim padanjem števila k dvojezičnemu pouku prijavljenih otrok v prvih letih po odpravi obveznega dvojezičnega šolstva in uzakonitvi novega manjšinskega šolskega zakona spremembe v pravkar zaključenem šolskem letu sicer niso ravno katastrofalne. Vendar pa je stanje resno dovolj, da se ob njem zamislimo in skušamo vsaj v glavnih potezih analizirati činitelje, ki so vzrok takemu razvoju.

Seveda se moramo najprej vprašati, ali smo sami res izčrpali vse možnosti, da bi vsakemu slovenskemu otroku vsaj skušali omogočiti pouk v materinem jeziku. Odgovor v enem ali drugem konkretnem primeru morda ne bo popolnoma zadovoljiv, pač pa moramo tudi ob tem samokritičnem priznanju ugotoviti, da odločilno vlogo igrajo objektivni činitelji, proti katerim smo koroški Slovenci več ali manj brez moči. Ravno v tem pa je potrdilo, da s sedanjo šolsko ureditvijo nekaj ni v redu. Na to okolnost smo z vso resnostjo opozarjali že ob sklepanju manjšinskega šolskega zakona in smo ta zakon zato tudi odklonili z utemeljitvijo, da nam ne daje tistih pravic, kot so nam zagotovljene s členom 7 državne pogodbe. Kajti vsaka formalna pravica se v praksi lahko spremeni v krivico in razvoj na področju šolstva to tudi dovolj jasno dokazuje.

Ne gre namreč toliko za vprašanje, ali je staršem formalno dana možnost, da otroke prijavijo k dvojezičnemu pouku, marveč je merodajno edino dejstvo, v kolikšni meri se v danih razmerah tudi dejansko morejo poslužiti te navidezne pravice. Če se — kot je zelo pogosto slišati — otroci naučijo doma več slovenščine kot v šoli, potem staršem pač nihče ne bo mogel zameriti, ako svojih otrok ne silijo k dodatnemu pouku, ki ni samo pomanjkljivo, temveč v številnih primerih tudi tako urejen, da vidijo otroci v njem neke vrste kazen.

Morda nam bo kdo očital, da smo krivični do učiteljev. Nikakor ne: mnogi se res požrtvovalno trudijo in na tistih šolah tudi ni pritožb niti »problema« prijav. Zato razmere na drugih šolah toliko bolj silijo k budnosti in opozarjajo na pomanjkljivosti, ki pa se pojavljajo in bi jih bilo treba nujno odpraviti v osnovi šolske ureditve.

Tukaj mislimo v prvi vrsti na tako rešitev, katera bi res vsakemu otroku zagotovila pouk v materinščini in na tistih šolah tudi ne vzdržno stanje, ko dobrih 60 odstotkov slovenskih otrok ni deležnih takega pouka. Druga zahteva se nanaša na praktično izvajanje slovenskega oziroma dvojezičnega pouka, ki mora biti na vseh določenih šolah res tak, kot ga predpisuje zakon. Da temu še ni tako, vidimo glavni vzrok v dejstvu, da še vedno ni ustrezne šolske nadzorne oblasti, ki bi strogo bdela nad izvajanjem zakonskih predpisov. Tako pa je prepričano posameznim učiteljem, da brez učnega načrta in ob pomanjkljivih učnih knjigah po lastni presoji, z dobro ali tudi slabo voljo, odločajo o tem, kje in kako naj se izvaja pouk v slovenščini.

To je le nekaj pomanjkljivosti, na katere posebej opozarjamo ob koncu šolskega leta, ko moramo spet ugotoviti, da z ureditvijo šolstva nekaj ni v redu. Predvsem pa je treba poudariti, da stanje prijav k dvojezičnemu pouku na ljudskih šolah nikakor ne more biti merilo naše moči, kajti uspešni razvoj slovenske srednje šole bistveno drugače izpričuje življenjsko silo in odpornost koroških Slovencev.

Ob vprašanju Habsburg se ločijo duhovi

Vladna koalicija med ÖVP in SPÖ je — kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista — sicer še enkrat preživela krizo, vendar dogodki zadnjih dni jasno kažejo, da je nadaljnje sodelovanje zgrajeno na precej majavih temeljih. Pravi vzrok temu je gotovo treba iskati v načelnih vprašanjih, v katerih sta obe stranki že vsa zadnja leta zastopali različna stališča in je bilo harmonično »sožitje« v vladi več ali manj le navidezno. Zato so sedanja nasprotja v vprašanju Habsburg v bistvu le zunanji izraz notranje neenotnosti, kljub temu pa je prav to vprašanje takega značaja, da pri njem bolj kot kjerkoli drugje prihaja do izraza ločitev duhov.

ÖVP slej ko prej vztraja na tem, da je edino veljavna odločitev Upravnega sodišča in zato tudi noče priznati večinske odločitve parlamenta, ki je z glasovi SPÖ in FPÖ izglasoval sklep, da je povratek Otta Habsburga v Avstrijo nezaželen. Notranji in zunanji minister sta na podlagi tega sklepa in v smislu odločitve Ustavnega sodišča dala podrejenim uradom navodila, po katerih morajo zabraniti morebiten povratek Habsburga. Toda ÖVP hoče prihodnji teden v zveznem zboru, kjer ima večino, sprejeti nasproten sklep in tako dvem različnim odločitvam vrhovnih sodišč pridružiti še različne sklepe obeh predstavniških teles.

Vprašanje, ki je slučajno ali pa tudi načrtno postalo neke vrste merilo »koalicijske zvestobe«, postaja torej vedno bolj zamotano in trenutno verjetno še nihče ne ve, kje in kako bo mogoče najti rešitev, s katero bi bilo vprašanje res rešeno. Da je taka rešitev nujno potrebna, ni nobenega dvoma, saj — kakor že povedano — ne gre samo za vprašanje Habsburga, marveč za številne druge življenjsko važne probleme. Kajti delo v vladi in v parlamentu se trenutno omejuje le na vprašanje manj pomembnih vprašanj.

Tako je parlament tudi na svoji zadnji seji razpravljal o celi vrsti problemov, ne da bi se lotil enega samega res važnega vprašanja. Med sklenjenimi zakoni je še največjega pomena tisti, po katerem se 20-letni rok zastaranja zločinov iz nacistične dobe začneja šele 29. junija 1945 in bo torej nacistične zločince možno klicati na odgovornost do leta 1965.

Zahodnonemški državni tajnik Globke

obtožen vojnih zločinov in zločinov proti človeštvu

Pred vrhovnim sodiščem Vzhodne Nemčije se je pred dnevi začela obravnava proti sedanjemu državnemu tajniku zahodnonemške vlade in »desni roki« kanclerja Adenauerja Hansu Globkeju. Na procesu, na katerem so navzoči opazovalci in strokovnjaki iz 23 držav, je bil Globke obtožen vojnih zločinov, genocida in zločinov proti človeštvu.

Obtožnica pravi med drugim, da je Globke s svojim sodelovanjem v letih od 1932 do 1945 postal sodelovalec na likvidacijo 6 milijonov Poljakov, 1.050.000 sovjetskih državljanov, 140.000 francoskih Židov, 53.000 avstrijskih Židov, 64.000 jugoslovanskih Židov, 25.000 čeških Židov itd. Imenovani je leta 1933 pomagal sestaviti zakone, ki so privedli do nacistične diktature, zato je tožilec imenoval Globkeja »grobokopa« weimarske republike. V nacistični dobi je obtoženec pomagal tolmačiti rasistične zakone, ki so znani kot »nürnberški zakoni« in na podlagi katerih so nacistični zločinci preganjali ter pobijali milijone Židov in drugih nasprotnikov nacizma. Poleg tega je Globke pomagal tudi izolirati in registrirati nemške državljane židovskega porekla, po nacistični zasedbi raznih dežel pa je s svojo razlago o državljskih pravicah pripomogel k uničenju celih nacionalnih skupin.

Sodišču so bili predloženi številni doku-

Te dni v Moskvi:

„Ideološki dvoboj“ med Sovjetsko zvezo in Kitajsko

V Moskvi so trenutno razgovori med visokimi funkcionarji komunističnih partij Sovjetske zveze in LR Kitajske, na katerih skušajo odstraniti ali vsaj zmanjšati ideološke razlike, ki so v zadnjem času privedle do ostrih medsebojnih napadov. Razgovori potekajo za zaprtimi vrati in doslej še ni bilo objavljenih nobenih podrobnosti, iz katerih bi se dalo sklepati, kako se pogajanja razvijajo in če je pričakovati pozitivne rezultate.

Edina konkretna zanimivost, ki se je doslej izvedela, je kitajski predlog za sklicanje konference vseh komunističnih partij sveta, na kateri bi razpravljali o ideoloških vprašanjih. S tako konferenco se po vesteh iz Moskve načelno strinja tudi Sovjetska zveza, vendar ima pomisleke glede kitajskega predloga, po katerem naj bi pri glasovanju na taki konferenci odločalo število prebivalstva držav in bi si Kitajska s svojimi 600 milijoni prebivalcev že vnaprej zagotovila večino.

menti, ki izvirajo iz nemških predvojnih arhivov in iz nemškega vrhovnega poveljstva za časa druge svetovne vojne. Iz dokumentarnega gradiva je razvidno, da je Globke mero-dajno sodeloval pri utiranju poti Hitlerju na oblast, prav tako pa je igral važno vlogo pri izdelavi izrednih zakonov, s katerimi je nacistem likvidiral demokratične ustanove in uvedel svojo krvavo diktaturo.

Na podlagi kazenskega zakonika Vzhodne Nemčije utegnejo Globkeja obsoditi na smrt, kar v Zahodni Nemčiji razumljivo vzbuja silno negotovanje. V Bonnu sicer skušajo proces prikazovati kot politično-propagandni mane-ver in pravijo, da je v bistvu naperjen proti kanclerju Adenauerju, vendar s takimi izgovori ne bodo mogli prikriti dejstva, da človek, ki je obtožen sokrivde na umoru milijonov ljudi, v Zahodni Nemčiji zavzema visok vladni položaj.

Spremembe

v koroški deželni vladi

Danes zaseda v Celovcu koroški deželni zbor, ki bo poleg drugih vprašanj obravnaval in sklenil tudi nekatere spremembe v koroški deželni vladi. Dosedanji prvi namestnik deželnega glavarja Matthias Krassnig je namreč podal ostavko in bo na njegovo mesto imenovan dosedanji deželni svetnik Hans Sima. Izpraznjeno mesto deželnega svetnika bo prevzel dosedanji župan v Spittalu ob Dravi Hans Schober, katerega sedež v zveznem zboru (Bundesrat) bo prevzel deželni sekretar Koroške SPÖ Wetschnig, medtem ko bo Krassniga na položaju okrajnega predsednika SPÖ za Celovec-podeželje zamenjal šolski ravnatelj Josef Gutfenbrunner, ki je predviden tudi za poslevodečega predsednika nove deželne šolske nadzorne oblasti.

Stalna zveza

Moskva—Washington

V Moskvi so pred dnevi sporočili, da so se začela dela za vzpostavitev neposredne teleprinterske zveze med Moskvo in Washingtonom. Sovjetski in ameriški strokovnjaki bodo morali razvozlati zapletene tehnične probleme, da bi lahko omogočili neposredne razgovore med Kremljem in Belo hišo.

Zveza med Moskvo in Washingtonom bo šla preko Helsinkov, Kjbenhavna in Stockholma do Londona, nato pa po kablu, ki ga bodo položili na dno Atlantskega oceana. Zvezo bo mogoče uporabiti podnevi in ponoči ter jo bodo nenehno nadzorovali strokovnjaki, ki jo bodo tehnično preizkušali na ta način, da bodo nekajkrat na dan izmenjali posebej za to pripravljena besedila.

Poleg tega pripravljajo med Moskvo in Washingtonom tudi radijsko zvezo, ki bo šla preko Tangerja. Ta zveza bo na razpolago predvsem tehničnemu osebju pri sprejemnih centrih. Če pa bo potrebno, jo bodo lahko uporabljali tudi za izmenjavo raznih uradnih sporočil med Kremljem in Belo hišo.

Ljubljanski nadškof dr. Anton Vovk umrl

Po hudi bolezni je 7. julija ponoči umrl ljubljanski nadškof dr. Anton Vovk, kateri je bil za škofa posvečen leta 1946. Ko je ljubljanska škofija praznovala 500-letnico svojega obstoja in bila povišana v nadškofijo, je bil dr. Vovk imenovan za ljubljanskega nadškofa. Takrat je obiskal tudi predsednika Ljudske skupščine LR Slovenije Milho Marinka (naša slika), kateri mu je čestital k imenovanju za nadškofa ter poudaril željo po nadaljnji pripravljenosti za sodelovanje pri reševanju konkretnih vprašanj, ki se nanašajo na odnose med državo in cerkvijo.

„Trgovci s smrtjo“

O problemu razorožitve in o tem, kaj vse bi se s sredstvi, ki se danes porabijo za oborožitev, moglo napraviti, smo že večkrat pisali. Tokrat objavljamo nekaj misli, ki jih je po knjigi francoskega publicista Flerimonda Banteja „Razorožiti se ali poginili“ povzel in objavil tudi Primorski dnevnik.

Se nikoli se nista delo in bogastvo milijonov ljudi nosila v tolikšnem obsegu na oltar blazin pripravljen za vojno, kot danes. Najboljši primer za to so Združene države Amerike. V 48 letih so se ameriške oborožene sile, kakršne se v mirni dobi drže v pripravljenosti za primer vojne, povečale za več kot petnajstkrat. Kompetentni ekonomisti so izračunali, da breme oborožitvene tekme stane človeštvo okoli 120 milijard dolarjev. Od tega odpade na dežele NATO 100 milijard. V dobi svojega obstoja od 1949 do 1962 so dežele NATO porabile v vojaške namene okoli 760 milijard dolarjev (v našem denarju predstavlja to astronomsko vsoto blizu 20.000.000.000.000 šilingov!). Ta ogromna vsota je za dvakrat večja od enoletnega nacionalnega dohodka Združenih držav.

Postavlja se popolnoma normalno vprašanje: »Komu vse to prinaša korist?«

Samo velikim monopolom, tovarnarjem smrtonosnih granat, trgovcem s smrtjo!

V dobi prve svetovne vojne so ameriški monopoli vsako leto strpali v svoje blagajne od 33 do 34 milijard dolarjev čistega dobička,

Od 8. do 15. 9. 1963

78. mednarodni velesejem na Dunaju

Letošnji jesenski mednarodni velesejem na Dunaju bo v času od 8. do 15. septembra in so priprave za to veliko prireditev že zdaj v polnem teku. Čeprav prijave udeležencev še niso zaključene, vodstvo velesejma že zdaj sporoča, da bo po dosedanjih prijavah zastopanih 16 tujih držav z uradnimi kolektivnimi razstavami v Hali narodov.

kar je desetkrat več kot v mirnodopskih letih. V petih letih, kolikor je trajala druga svetovna tragedija, so ameriški monopoli napolnili svoje bančne blagajne z najmanj po 150 milijard dolarjev profita na leto. Z eno besedo: za najbogatejše dollarske magnate, za velike najvišjih finančnih krogov in za veliko industrijo sta vojna in oboroževalna tekma dejansko zlata jama, za delovne množice pa — beda, trpljenje, pomanjkanje in žrtev.

Po računih nekega ameriškega lista stane proizvodnja vojnega letala »RS-70« 150 milijonov dolarjev. To je prav toliko, kot bi stala gradnja 37 sodobnih šol; atomska podmornica stane 100 milijonov dolarjev — za ta denar bi mogli zgraditi 25 bolnišnic; namesto ene rakete vrste »Jupiter« bi mogli zgraditi 60 stanovanjskih zgradb.

V naporih, da bi opravičili svoje zločinsko stališče militaristični krogi, bančni in industrijski magnati ukazujejo kupljenim ideologom, naj vrše blazno in trmasto kampanjo, da bi dokazali kako bo razorožitev privedla do deorganizacije gospodarstva, do naraščanja brezposelnosti in kako bo, kot posledica tega, prišlo do zmanjšanja življenjske ravni.

Takšne trditve so popolnoma brez vsake najmanjše osnove. Skupina vidnih strokovnjakov, v kateri so poleg znanstvenikov Sovjetske zveze, Poljske in Češkoslovaške tudi vidni ekonomisti Združenih držav Amerike, Anglije, Francije, Indije, Pakistana, Sudana in Venezuele, so soglasno ugotovili, da se »vsi problemi, ki so povezani z razorožitvijo, morejo rešiti z ustreznimi mednarodnimi in nacionalnimi ukrepi«, in izjavili, »da ni najmanjšega dvoma, da bi izkoriščanje v miroljubne namene sredstev, ki se danes trošijo za vojaške potrebe, ustrezalo interesom vseh dežel in privedlo do izboljšanja gospodarskega in socialnega položaja na vsem svetu«.

Gotovo je, da sama razorožitev še ne bo rešila vseh socialnih problemov. Toda prenehanje razmetavanja sredstev in človeške energije samo za izdelovanje termionuklearnih uničevalnih sredstev, kakor tudi njihova preusmeritev v miroljubne namene, bi prav gotovo prineslo pozitivne rezultate za gospodarstvo vseh dežel, med njimi tudi za gospodarstvo samih Združenih držav Amerike.

Toda mnoge države še nadalje vztrajajo pri oboroževanju. Po računih ameriškega lista »U. S. News and World Report« je bilo v šestnajstih letih, od 1946 do 1962, posvečenih vprašanju razorožitve kar 863 mednarodnih

Zahteve Socialistične stranke Avstrije:

Več načrtnosti v državnem gospodarjenju . . .

Socialistična stranka Avstrije je te dni objavila svoje stališče k raznim vprašanjem v zvezi s proračunsko politiko, ker je mnenja, kakor je to povedala tudi na zadnjem sestanku z zastopniki ÖVP, da državni proračun ne sme biti sestavljen enostransko, kakor tudi ne sme upoštevati le določene skupine prebivalstva. Na sestanku, kjer so govorili tudi o trenutni situaciji v vladni koaliciji, je SPÖ izrazila pripravljenost, da skupno sestavljen proračun za leto 1964 tudi skupno zastopa v vladi in parlamentu.

V glavnem se socialistično stališče v proračunski politiki nanaša na zahtevo po večji načrtnosti v državnem gospodarjenju in je kot glavni cilj proračuna poudarjena podpora taki gospodarski politiki, ki bi zagotovila stalno naraščanje ter pravično razdelitev ljudskega dohodka kakor tudi stabilnost in kupno moč denarja. Neizogibna bremena je treba pravično, to se pravi sorazmerno z gospodarsko zmogljivostjo, razdeliti na vse sloje prebivalstva. Z vključitvijo proračuna v dolgoročen gospodarski načrt je treba zagotoviti ohranitev visoke zaposlenosti in življenjske ravni, pa tudi sredstva za državne investicije na področjih železnice, pošte, elektrogospodarstva ter gradnje cest bi morali zagotoviti v okviru desetletnega načrta, medtem ko bi investicije za privatno gospodarstvo lahko preskrbeli z načrtno ureditvijo kapitalnega trga.

Posebej se predlogi SPÖ bavijo s problemi socialne politike. Desetletni investicijski program bi moral predvideti izdatna državna sredstva za pospeševanje stano-

vanjske gradnje. V posebni meri je treba upoštevati gospodarsko šibke sloje prebivalstva, kot so upokojeanci, žrtve vojne in preganjanja ter družine z mnogimi otroci. Na področju socialnega zavarovanja pa bi morale biti kot prva stopnja dinamične rente odnosno pokojnine zvišane izravnalne doklade in osnovne mere, pri čemer bi bilo treba zagotoviti zmogljivost ustanov socialnega zavarovanja.

Končno se zavzema SPÖ še za zagotovitev finančne eksistence dežel in občin ter zahteva sredstva za izgradnjo šolstva in znanosti, kar bi moralo biti prav tako izvedeno v okviru dolgoročnega načrta.

... in sprememba volilnega zakona

Dolgo časa je govora tudi o reformi sedanjega volilnega zakona in so nekateri napovedali tozadevne pobude že za zadnjo sejo parlamenta. Vendar prejšnji teden o teh vprašanjih še niso razpravljali, pač pa je notranje ministrstvo te dni predložilo v razpravo osnutek reforme, ki v bistvu temelji na predlogih in zahtevah SPÖ. Po teh predlogih naj bi v bodoče imeli pri državnozbornih volitvah v Avstriji namesto dosedanjih 25 le še 9 volilnih okrožij, torej bi vsaka zvezna dežela tvorila svojo lastno volilno enoto. Število poslancev naj bi se od sedanjih 165 povečalo na 180, poslance pa bi lahko dobila le tista stranka, ki bi v državnem povprečju imela najmanj 5 odstotkov glasov.

Koroška in Slovenija želita povečati sodelovanje tudi na področju turizma

V celovški trgovinski zbornici je bilo v ponedeljek in torek posvetovanje avstrijskih in jugoslovanskih strokovnjakov za tujski promet. Avstrijsko delegacijo je vodil predsednik sekcije za tujski promet pri zvezni gospodarski komori dr. Fink, jugoslovanska delegacija pa je prispela na razgovore pod vodstvom predsednika Turistične zveze Slovenije dr. Dougana.

Med dvodnevni razgovori so proučili zlasti možnost razširitve sodelovanja med Koroško in Slovenijo tudi na področju turizma in je predsednik koroške trgovinske zbornice dipl. ing. Pfrimer že v svojem pozdravnem govoru poudaril uspešni razvoj gospodarskega sodelovanja med obema državama odnosno sosednima deželama, medtem ko je dr. Fink naglasil, da je ravno Celovec posebno ugodno mesto za take razgovore, saj igra tujski promet prav na Koroškem važno vlogo v povezovanju med narodi in deželami. Dr. Dougan pa je dejal, da mednarodnega tujskega prometa tudi v Sloveniji in Jugoslaviji ne razumejo kot konkurenco za vsako ceno, marveč stremijo za zdravim tekmovanjem in skupnim prizadevanjem, ki naj bi imelo koristi za vse.

Na sestanku so razpravljali o konkretnih vprašanjih sodelovanja med turističnimi ustanovami sosednih dežel, kot so izmenjava gostov, prilagoditev storilnosti in njih kategorizacija, zaposlitev inozemskih delovnih sil v Avstriji ter skupni ukrepi za turistično propagando.

Položaj na trgu z lesom

Odkar je pomladi prišla gradbena dejavnost spet do polnega razmaha, se je povpraševanje po rezanem in stavbenem lesu po vsej državi močno poživilo. Trgovina in stavbeniki se zlasti zanimajo za rezani les bora, katerega dobrih kvalitete pa je pričelo že tekom pomladi primanjkovati. Doslej je bila ponudba okroglega lesa iz kmečkega gozda nižja kot v istem času prejšnjih let. Marsikje so žage z lesom založene le še za nekaj tednov. Na pomanjkanju lesa trpijo zlasti žage v ravninskih predelih, vsled česar so cene za hlodovino iglavcev zelo trdne in ni pričakovati, da bi tekom poletja padle.

V okviru tega splošnega razvoja na avstrijskem trgu z lesom je treba posebej opozoriti, da se je zadnje čase na Koroškem eksport lesa

zelo živahno razvijal. Količine letos izvoženega rezanega lesa že vidno prekašajo one istega razdobja leta 1962. Ker je tudi domače povpraševanje za rezanim lesom zelo živahno, imajo nekatere žage običajne sortimente rezanega lesa razprodane že za tedne naprej.

V takih okoliščinah je razumljivo, da žage nezadostne dobave hlodovine na Koroškem še bolj občutijo kot po drugih deželah. Zato so tudi cene okroglega lesa na Koroškem za znatno višje od onih na Štajerskem, Zgornjem ali Nižnjem Avstrijskem. Hlodovina smreke in jelke se suče med 500 in 550 šil., hlodovina bora med 440 in 650, macesna pa med 500 in 650 šil., medtem ko gre brusni les z rahlo tendenco podraževanja še po 320 do 340 šil. za kubični meter.

Moderno letališče v Brnikih pri Kranju

bo tudi velikega turističnega pomena

Predvidoma letos novembra se bo novo, z vsemi sodobnimi napravami opremljeno letališče v Brnikih pri Kranju vključilo v mednarodni letalski promet. Novo letališče bo imelo 45 m široko in 2200 m dolgo pristajalno stezo, katero bodo prihodnje leto podaljšali še na 3000 m. Na letališču, ki bo sodilo v kategorijo A, bodo torej lahko pri-

stajala največja in najsodobnejša potniška letala. Poleg tega pa bodo letališče s posebno cesto, ki bo predvidoma tekla mimo Mengša, povezali z Ljubljano.

Letališče v Brnikih pri Kranju pa ne bo le vmesna postaja v mednarodnem letalskem prometu, marveč bo igralo važno vlogo tudi v tujem prometu. Odrpelo bo nadaljnje možnosti za razmah turizma tako na Gorenjskem kakor tudi v vsej Sloveniji in ob severnem Jadranu. Ker bo redno obratovalo skozi celo leto, torej tudi pozimi, bo lahko močno prispevalo tudi k povečanju zimskega turizma. Ne nazadnje pa bo nova cesta od letališča do Ljubljane precej razbremenila spodnji del gorenjske magistrale. Končno pa bo na razvoj turizma vplival tudi ljubeljski predor, ki je na jugoslovanski strani že dograjen in je trenutno v gradnji moderna cesta od Ljubelja proti Kranju.

POŠIROKEM SVETU

LONDON. — Lordska zbornica je odobrila zakonik osnutek, na podlagi katerega se priznava ženam pravica, da si pridržijo polovico denarja, prihranjenega pri opravljanju gospodinskih poslov. Nekateri so kritizirali ta osnutek, češ da angleška gospodinja prihrani preveč na račun hrane, ki je namenjena možu, manchesterški škof pa je bil drugačnega mnenja in dejal, da je tudi križansko javno mnenje naklonjeno temu zakonu.

DUNAJ. — Kot drugi črnski afriški državni predsednik je prispel na Dunaj Fulbert Youlou, predsednik republike Kongo-Brazzaville. S svojim spremstvom je prišel na državni obisk v Avstrijo. Na letališču Dunaj-Schwechat ga je pozdravil zvezni prezident Schörf.

DUNAJ. — Socialno bolniško zavarovanje obsega danes v Avstriji več kot pet milijonov zavarovancev in njih družinskih članov. Dnevno izdajo: za zdravniško pomoč 3,4 milijona šilingov, za zdravila in zdravilne pripomočke 2,3 milijona, za zobozdravstvo in zobna nadomestila 1,2 milijona, za nega zavodov in bolniške podpore po 2,5 milijona šilingov. Dnevni izdatki bolniških blagajn presegajo tedaj 13 milijonov šilingov.

DUNAJ. — Po poročilu centralnega urada se je indeks avstrijskih potrošniških cen pri povprečnem gospodinjstvu delojemalcev dvignil od 114,8 maja na 116,7 v juniju. Hkrati je indeks potrošniških cen za švicarska gospodinjstva narasel od 115,3 na 117,0.

PARIZ. — Francoski kmetovalci tudi po sklepu vlade o ustvaritvi uvoza kmetijskih pridelkov niso prekinili svojih protestnih akcij. Spet so se v več krajih spopadli z varnostnimi silami. Postavili so na cestah in mostovih barikade, ki sta jih policija in žandarmerija podirali. V spopadih je bilo nekaj lažje ranjenih. V departmaju Bouches du Rhone pa je policija aretirala več demonstrantov.

MOSKVA. — V Sovjetski zvezi se mudi na tritedenskem dopustu delegacija Zveze novinarjev Jugoslavije pod vodstvom Jožeta Smoleta. Razen Moskve bo obiskala več republikah središč ter se seznanila z uspehi Sovjetske zveze na gospodarskem, družbenem in kulturnem področju.

OSLO. — Norveški kralj Olaf V. je sprejel v avdienco jugoslovanskega veleposlanika v Oslo Dušana Blagojevića, ki se vrača v Jugoslavijo.

LONDON. — Britanska laburistična stranka ugotavlja veliko zmago nad konservativci premiera Macmillana na nadomestnih volitvah v Deptfordu in Bromwichu. Te volitve za izpraznjena mesta so bile dejansko preizkus razmerja sil med vodilnima britanskima strankama po škandalu z obrambnim ministrom Profumom. Laburisti, ki so tudi doslej držali ti dve mesti, so osvojili dvakrat toliko glasov kakor leta 1959.

NEW YORK. — V Baltimoreu so aretirali več kot 220 črncov, ki so na dan ameriškega nacionalnega praznika demonstrirali proti segregaciji. V Chicagu se je množičnega zborovanja udeležilo blizu 15.000 oseb.

BAMAKO. — Republika Mali je dodelila 25 milijonov malijskih frankov za pomoč osvobodilni gibanju na odvisnih afriških področjih. Iz Dar es Salama pa javljajo, da je odbor za koordinacijo afriških osvobodilnih gibanj sklenil z vsemi razpoložljivimi sredstvi pomagati tlačnim afriškim narodom. Odbor so ustanovili na podlagi sklepa, sprejetelega na konferenci afriških voditeljev v Adis Abebi.

BEOGRAD. — V Beogradu so odkrili spomenik velikemu znanstveniku in izumitelju Nikoli Tesli. Spomenik stoji pred poslopjem elektrotehnične fakultete v Beogradu. Slavnost odkritja spomenika je bila 10. julija, ob obletnici rojstva tega slavnega raziskovalca, ki je položil temelje sodobne elektrotehnike. Impozantna figura sedečega Nikole Tesle je delo uglednega akademskega kiparja Frana Kršinića.

ATENE. — S sprejetjem sklepa o ustanovitvi svetovnega centra za mir je mednarodna konferenca pravnikov za mir končala svoje šestdnevno zasedanje. Konferenca je prav tako sprejela deklaracijo, ki vsebuje splošna načela, načrt dela in ustanovitve posebne komisije za razorožitev. V teh dokumentih pozivajo pravniki narode vseh držav in še posebej njihove vlade, naj prenehajo z dirko v oboroževanju, ki grozi z uničenjem človeštva. V razpravi je sodelovalo 105 delegacij.

RIO DE JANEIRO. — Na ukaz ministra za vojsko Dantas so priprli sedem brazilskih oficirjev, ker so se udeležili sestanka, na katerem so zahtevali višje oficirske plače. Sestanka v oficirskem klubu v Rio de Janeiru se je udeležilo okrog 2000 oficirjev.

BONN. — Sestanek bivših pripadnikov Hitlerjevih esesovskih enot, ki je bil napovedan za september v Hammelnu, so morali odpovedati zaradi protestov domače in tuje javnosti, med temi so bili številni protesti organizacij borcev proti fašizmu. Sestanek so odpovedali potem, ko je notranji minister Spodnje Saksonke Benemann seznanil organizacijo bivših pripadnikov esesovskih enot »Hag« s svojimi pomisleki zoper napovedani sestanek. Organizacija je potem sporočila, da odpoveduje sestanek »iz razlogov, ki jih narekuje državnopolitična odgovornost«, ni pa objavila, ali se bodo bivši esesovci sestali kje drugje.

BEOGRAD. — V Srbiji pričakujejo letos rekordno letino tabaka. Vreme je bilo za razvoj tabaka doslej zelo ugodno in zato računajo, da bo pridelek večji, kakor so pričakovali. Kmetijski strokovnjaki cenijo letošnji pridelek tabaka približno na 17.000 ton, kar bi bilo za 16 odstotkov več, kot so pričakovali. Lani so pridelali kmetovalci v Srbiji 9670 ton tabaka.

BONN. — Zahodnonemški zunanji minister Gerhard Schröder je izjavil, da bodo vprašanje konsultacij med Veliko Britanijo in EGS vnovič proučili v Bruslju v prihodnjih tednih, ker se o tem v Bonnu med de Gaullovim obiskom niso sporazumeli. Kot najboljšo metodo za izmenjavo stališč je navedel redne sestanke med stalnimi predstavniki EGS in britanskim stalnim predstavnikom v njej.

SEUL. — Tajfun, ki je pred nedavnimi divjal nad Južno Korejo, je po zadnjih podatkih zahteval 220 smrtnih žrtev. Gmojna škoda znaša 35 milijonov dolarjev, 204 ljudi je bilo ranjeni, 24 oseb pa pogrešajo.

Slovenska gimnazija v Celovcu v letu prve mature

Šesto letno poročilo je odraz rasti slovenske gimnazije in vere naše mladine v bodočnost

Edina slovenska srednja šola na Koroškem, „Državna realna gimnazija in gimnazija za Slovence v Celovcu“, je s šestim letom svojega obstoja dobila osmi razred in postala s tem polnovredna gimnazija. V tem letu je tudi prvih 16 njenih dijakov opravilo svoj zrelostni izpit — maturo in s tem pridobilo pravico pristopa k univerzitetnemu študiju. S tem pa je slovenska gimnazija pokazala in dokazala, da je bilo zmožno pričakovanje nekaterih, ki so menili, da bo morala prej zapreti svoja vrata, preden bo sploh prišla s poukom.

Šest let obstoja slovenske gimnazije v Celovcu je pokazalo, da ima ta šola v našem narodnem življenju svoje trdno in določeno mesto in da je zahteva po njeni usta-

novitvi bila naše upravičeno hojenje, ki smo mu znali dati tudi vsebino. Prav to pa upravičuje našo večletno željo po lastnem šolskem poslopju in po dopoldanskem pouku, pred katero se tudi merodajni krogi ne morejo več zapreti.

Letošnje letno poročilo z dozorelim osemzrnskim klasom na ovoju in s polnimi osmimi stopnicami pod njim — oboje simbol končane rasti in polnovrednosti naše srednje šole — je s 56 stranmi vsebine predvsem posvečeno prvi maturi, ki jo je 6 od 16 dijakov opravilo z odliko. Najboljši simbol polnovrednosti naše srednje šole pa je število dijakov, ki jo obiskujejo in ki že od vsega začetka naraščajo. Tako pove poročilo, da je štel letos sedmi razred 21 dijakov, šesti 27, peti 31, četrti 49, tretji 51, drugi 64, prvi pa 37, skupno 297 dijakov. Če h temu še dodamo, da je pri sprejemnih izpitih v soboto nastopilo nad 60 novih kandidatov, potem je to nadaljnje potrdilo, da pridobiva naša srednja šola med nami iz leta v leto na zaupanju.

Spiro preobilne zasedenosti so bili drugi, tretji in četrti razred letos razdeljeni na paralele in je šola pravzaprav štela 11 razredov. Za pouk je bilo na razpolago v povprečju le 17 profesorjev, ki so morali skupno tedensko opraviti 354 ur pouka. Če je ob tako močni zasedbi gimnazije s strani dijakov, ob pičem številu profesorjev in ob skrajno neugodnem popoldanskem pouku

opravilo letne zaključne izpite 61 dijakov z odliko, potem je to dokaz, da opravljajo na šoli resno delo tako profesorji kot dijaki in da so velika družina s skupnim hojenjem po znanju in izobrazbi. To je potrdil tudi predsednik prve maturitetne komisije, ravnatelj Adalbert Schreiner.

Ko listamo po straneh poročila, dobimo od strani do strani vedno spet potrdila o tem resnem delu. Vidimo pa tudi, da je združenje staršev letos gimnazijo spel gmočno močno podprlo in da so prispevki tega združenja za rast naše gimnazije v zadnjih treh letih presegli 46.000 šilingov.

Mimo podrobnega opisa dogodkov na šoli v letu prve mature vsebuje poročilo še vrsto drugih opisov in člankov. Tako je prof. dr. Pavle Zablatic kot razrednik opisal zgodovino osmega razreda. Temu opisu je dodano še poročilo o prvi maturi s sliko maturitetne komisije in maturantov ter sliko, ko je deželni glavar na slavnostni akademiji 23. junija izročal prvim maturantom zrelostna spričevala. Tema poročila sledi poročilo o slavnostni akademiji sami (prof. dr. Anton Feinig) s sliko o nepregledni množici udeležencev v veliki dvorani koroške delavske zbornice. Ponatisnjeni pa so tudi odmevi akademije po koroških nemških časopisih.

Za poročili, ki opisujeta izlet sedmega razreda na Dunaj (prof. Slavka Hronek) in udeležbo 80-članskega pevskega zbora gimnazije na Mladinskem pevskem festivalu v Celju, pa je treba posebej omeniti opis življenja in dela slovanskih blagovestnikov, bratov Cirila in Metoda ob njuni 1100 letnici izpoda peresa prof. dr. Janeza Polanca in članek o prof. dr. Jakobu Sketu ob 110-letnici njegovega rojstva in 50-letnici njegove smrti, ki ga je napisal prof. dr.

Pavle Zablatic. Letno poročilo zaključuje opis ziliškega „žegna“ in „žiegnarščih“ pesmi, ki jih je zbral, opisal in harmoniziral prof. dr. France Czigán.

Posebno razveseljivo je poročilo o dijaški knjižnici v tem šolskem letu. To poročilo namreč zrcali ljubezen dijakov do knjig in branja. Povprečno je vsak dijak prebral 10,6 knjige iz dijaške knjižnice, najbolj pridna pa sta bila prva razreda, kjer je vsak dijak „uradno“ prebral 17,7 oz. 17,8 knjig. Te številke v primerjavi s številom prebranih knjig v šolskem letu 1961-62 kažejo, da je število prebranih knjig iz dijaške knjižnice naše gimnazije naraslo za 100 %. Če pa še upoštevamo „neuradno“ prebrane knjige, ki so jih dijaki menjali med seboj, izposodili po drugih knjižnicah ali pa dobili kot knjižni dar, potem je število knjig, ki so jih dijaki prebrali, še mnogo večje.

Ko smo tako z ljubeznijo prelistali šesto letno poročilo slovenske gimnazije v Celovcu in ga skrbno odložili, je prav, da se nekoliko zamislimo. Zamisliti se moramo na čas, ko nismo imeli slovenske gimnazije in ko mi in naša mladina nismo imeli priložnosti, da bi se v potrebni meri naučili pisane materinščine in spoznali naše slovensko slovstvo, niti ne našo resnično preteklost in zgodovino. In če to pomislimo, spoznamo, da seje gimnazija s tem med nami že samo s tem poukom s polno dlanjo seme samozvesti in ponosa, spoznamo, da nikjer nimamo vzroka za bojazljivost pred prijavi otrok k dvojezičnemu pouku tudi na ljudskih šolah. S polno gimnazijo se morajo tudi po ljudskih šolah polniti klopi otrok pri dvojezičnem pouku, pri katerem je treba slovenščini dati isto mesto kot nemščini.

Nove publikacije

Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Med najnovejšimi publikacijami Slovenske akademije znanosti in umetnosti je treba zlasti omeniti »Arheološki vestnik«, ki sicer izhaja vsako leto, je pa tokrat izšel v dvojni številki XIII—XIV z letnicama 1962—1963. Kot »Brodarjev zbornik« je ta številka posvečena nestorju slovenskih arheologov in očetu slovenske paleolitske znanosti, akademiku in rednemu univerzitetnemu profesorju dr. Srečku Brodarju ob njegovem 70-letnem življenjskem jubileju. Franc Osole je napisal uvodni članek, v katerem je v kratkih potezah orisal življenjsko pot ter znanstveno-raziskovalno, pedagoško in organizacijsko delo jubilarja, medtem ko je Vida Pohar sestavila bibliografijo prof. Brodarja, v kateri navaja njegove znanstvene razprave, poljudnoznanstvene članke, poročila, literarna dela in ocene. Poleg tega pa vsebuje blizu 600 strani obsegaajoča številka še vrsto znanstvenih razprav in poročil, opremljenih s številnimi slikami, risbami in kartami.

Prav tako v področje arheologije spada publikacija Josipa Korošca »Prazgodovinsko kolliče pri Blatni Brezovici«. Prirodoslovje je zastopano z obsežnim »Poročilom« Inštituta za raziskovanje Krasa, v katerem je objavljenih osem razprav. Razred za matematične, fizikalne in tehnične vede pa je izdal razpravo Alekseja Kopylova »O monotermini teoriji pogonskih strojev«.

V »Galeriji 61«: Ernst Graef

Kakor smo kratko zabeležili že v zadnji številki našega lista, je bila v celovski »Galeriji 61« odprta razstava koroškega umetnika Ernsta Graefa. Imenovani sicer ni po rodu Korošec — rojen je v Leipzigu in je na Koroško prišel šele leta 1941 — vendar je svojo novo domovino vzljubil s polnim umetniškim srcem in so postale njene pokrajinske lepote tudi glavni motiv njegovega umetniškega izražanja.

Razstava v »Galeriji 61« obsega 20 oljnatih slik in 12 risb, ki vse izvirajo iz najnovejše dobe, namreč iz let 1960 do 1963. V tej kolekciji se Graef le ob robu predstavlja kot izvrstni portretist, kajti glavni poudarek daje razstava njegovim vtisom iz narave: prevladujejo večerni motivi, v katerih je našel umetnik dovolj možnosti za svoje mojstrsko obvladovanje barv od spektralne čistosti do presenetljivih nians. Kljub temu pa je barva zanj le pomožno sredstvo pri uveljavljanju geometričnih komponent horizontale in vertikale, ki se v stičnih točkah preraščajo v diagonale. Tako napravijo njegove slike pogosto vtis matematično točne preračunanosti, kar jim — zlasti v predmetni umetnosti — daje še posebno privlačnost.

Sploh je Graef umetnik, ki ima globoko izoblikovan čut odgovornosti in ustvarja s prefinjeno samokritičnostjo. Posamezni vtisi v njem dolgo zorijo in najdejo pot do predmetno-umetniškega izraza šele mimo abstraktnosti, ki je zanj preskusni kamen, medtem ko za važno merilo priznava odmev med publiko. Človek poskuša neverjetno veliko nemo gočih stvari — pravi umetnik — in se le samokritično približi do uspeha, nad katerim pa se mora še potem resno zamisliti.

Vsekakor zanimiva razstava ostane odprta do 24. julija, od ponedeljka do petka med 16. in 19. uro.

Utrinki iz ljudske umetnosti azijskih narodov

Afganistan:

Ljudske pesmi po starem ritmu

Današnji Afganistan je zibelka ene najstarejših kultur. V tej deželi sta nastala speva Veda in Avesta. Ustvarjalna domišljija ljudstev, ki so se zvrstila v Afganistanu, je izoblikovala pestro mitologijo, njihov smisel za lepoto in za umetniški izraz pa se je uveljavil v svojevrstni folklori. Afganistanske legende in narodno blago so se ohranile vse do naših dni, čeprav so nastale v časih, po katerih so deželo zajeli novi vplivi.

S kulturnozgodovinskega stališča pomembno obdobje budizma je trajalo v Afganistanu od prvega do osmega stoletja, ko ga je izpodrinil islam, ki so ga kot vero in sistem pri nesli arabski osvajači. Klasično delo afganistanske književnosti je »Šah Nama«, knjiga o zgodovinskih dogodkih v tem prelomnem obdobju. Večino knjige je napisal Dakiki iz Balka, dokončal pa jo je Ferdusi, ki je zapisal v uvodni besedi, da mu je ljudstvo po vsej deželi pomagalo oživljati dogodke ter junake in njihova dejanja.

Skozi stoletja je Afganistan ohranil tudi svojo glasbo. Neki francoski proučevalec narodne glasbe, ki je potoval po Afganistanu, je zapisal, da mu je glasba zvenela nenavadno, hkrati pa se mu je zdela znana. V njej je zaznal nekaj, kar povezuje ljudsko glasbo Vzhoda in Zahoda. Ta vtis je dobil tako po glasbilih kakor po petju in ritmu. Še posebno zanimanje francoskega poznavalca glasbe so zbudila glasbila na strune; našel jih je samo na jezikovnem območju pašto, ne pa tudi v pokrajinah, katerih prebivalstvo govori perzijsko.

Nekatera glasbila, na primer harmonij, so prišla iz Indije, gosli pa so se uveljavile iz zahodne smeri. Klarinet in flauta sta vnesla v afganistanski orkester nove tone. Ritmi se po navadi ravna po tej ali oni stari pesmi in simbolično ponazarja čustva, melodija se začne počasi in preprosto, postopno pa pridobiva hitrost in jakost ter se zaključuje v presenetljivem akordu.

Indonezija:

Stari plesi - nove teme

Med vsemi izročili, ki jih negujejo v Indoneziji, je ples tista umetnost, ki se je najbolj ohranila skozi stoletja in po kateri večinoma tudi drugod po svetu spoznavajo umetniško ustvarjalnost indonezijskega ljudstva. Kdo ne pozna podobe nežnih, malce skrivnostnih plesalk z Balijsa, ki s svojimi plesnimi kretnjami, katerih vsaka je simbol, izražajo vsebino starih tradicij indonezijske tvornosti!

Dežela otokov ima tudi bojne plesse, na primer ambonske, ki ponazarjajo boj ljudstva Ambone proti prekupevalsko-pohlepni tučjem. V tem plesu nastopajo moški s kopji in ščiti v rokah. Pri drugem takem plesu vihtijo lok in puščice, v modernizirani inačici pa puško. Plesi tretje vrste so povsem drugačni in prihajajo v poštev priložnostno, na primer ob žetvi, med selitvijo v novo hišo ipd.

Pri Dajakih na Kalimantanu so se ohranili »zdravilni« plesi; na njih nastopajo plemenski vrači. Svoje besede spremljajo s simboličnimi kretnjami, ki naj bi pregnale uroke. V roki drži tak vrač belo kokoš, ki po-

meni dober namen, okoli vratu pa ima ogrlico iz kosti divjih živali; ta naj bi splašila »zle duhove«.

Najimenitnejši med vsemi indonezijskimi plesi so tisti na osrednji Javi: to so pravzaprav dvorni plesi, ki

so jih smele nekoč izvajati le mlade članice kraljevske družine.

Vsi ti običaji so dobili z indonezijsko revolucijo sodobno obeležje. Za stare plesse, ohranjene med ljudstvom, skrbi združenje za ohranitev in nadaljevanje ustnega in sploh narodnega izročila. Vrsto starih ljudskih plesov so prilagodili novemu času. Tako imajo na primer vsako leto ob dnevu indonezijske neodvisnosti v Djakarti festival ljudskih pesmi in plesov.

Tradicija se je ohranila tudi v odrski umetnosti, ki je zanj znana drama »vajang«, in sicer predvsem na Javi, Maduri in Balijsu. Poznavalci sodijo, da se je ta drama razvila iz prikazovanja posameznih prizorov, opisanih v Ramajani in Mahabharati. Čeprav se je drama vajang razvila iz teh dveh indijskih pesnitev, so dobile posamezne osebe v njej izrazite indonezijske nacionalne poteze, na primer Ardžuna, ki je v izvorniku poosebljena spiritualnost, v vajangu pa podoba junajstva. Vajang ima včasih praktično vsebino — posredovati ljudstvo moralne vrednote. Zadnja leta se je izoblikovala tudi komedija v slogu vajang: tri tradicionalne komične figure smešijo napake v sodobnem življenju.

Na letovanje na Jadran

Včeraj je živahna in polna lepih pričakovanj odpovala prva skupina koroških slovenske mladine na počitniško letovanje v Savudrijo na jugoslovanski obali sinjega Jadrana. V skupini petdesetih mladih turistov so zastopani vsi kraji naše dežele od Zile do Podjune, kjer se glasi naša domača slovenska beseda. Otrokom se bo izpolnila želja vsakega mladega človeka videti in doživeti romantiko nepreglednega morja. Želimo otrokom vse najlepše na letovanju, dobro okrevanje ob uživanju južnega sonca, zraka in vode. Skupina letuje v Savudriji tri tedne, to je do 31. julija.

Za otroke, ki so bili sprejeti v drugo skupino, bodo starši pravočasno dobili potrebna navodila.

Iz poročila pokojninske zavarovalnice za delavce

Na nedavni seji pokojninske zavarovalnice za delavce, deželni urad Graz, so povedali, da je bilo koncem marca 233.706 obveznih zavarovancev, med temi 64.233 na Koroškem in 169.473 na Štajerskem. Stanje upokojencev je znašalo koncem marca 83.046. Za pokojnine, vključno stanovanjske podpore, izravnalne doklade in prispevka za samim sebi prepuščene onemogle, je zavarovalnica v prvem letošnjem četrtletju izplačala okoli 209,7 milijona šilingov.

Povprečne pokojnine, vključno običajne doklade in podpore, so mesečno znašale: Invalidske pokojnine 1.024,21, starostne pokojnine 1.099,20, predčasne starostne pokojnine zaradi brezposelnosti 1.074,57, predčasne starostne pokojnine pri daljši zavarovalni dobi 1.779,86, starostno preskrbovalne pokojnine 1.279,49, pokojnine za vdove 648,17 in pokojnine za osirotele 240,66 šilinga.

Januarja 1963 je 34.757 upokojencev prejelo k pokojnini izravnalno doklado. Število prejemnikov doklad samim sebi prepuščenih onemoglih upokojencev se je zvišalo na 6.753 oseb.

Podporni odbor pri zavarovalnici je v prvem letošnjem četrtletju dovolil podpore 729 upokojencem, ki so zašli brez lastne krivde v vedno tisko. V ta namen izplačana vsota je dosegla 257.050 šilingov.

Skrb za ohranitev zdravja zaposlenih zavarovancev spada k posebno važnim nalogam zavarovalnice. V prvem letošnjem četrtletju so v okviru splošnega zdravilnega postopka izplačali za 9.522 zdravilnih dni okoli 790 tisoč šilingov za preskrbovalne stroške. Za tbc-zdravilni postopek so v istem časovnem razdobju izplačali 1,7 milijona šilingov.

Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli

V A B I L O

Zaradi velikega zanimanja bo igralska družina Slovenskega prosvetnega društva „Zarja“ v Železni Kapli ponovila veselo igro

Trije tički

v nedeljo, dne 14. julija, ob 3. uri popoldne pri Rastočniku v Lepeni.

Vsi prijatelji slovenske besede in našega društva prisrčno vabljeni!

Odbor

Pomagajmo slepemu sočloveku!

Ze meseca maja smo v našem listu objavili prošnjo za pomoč slepemu Williju Kulnigu iz Novega Sela, pošta Kotmara vas, da bi se našla dobra srca, ki bi z denarnimi darili po svojih močeh pripomogla, da bi si prosilec mogel kupiti psa vodnika, ki ga nujno potrebuje. Prošnji so se nekateri že odzvali, vendar si z dosedanjim zneskom še ne more pomagati, ker takšen pes stane precej denarja. Povejmo še enkrat, da prejema s svojo staro materjo le majhno rento, namreč 450 šilingov.

Morda je kdo takratno prošnjo prezrl ali pa pozabil na zadevo. Zaradi tega na željo slepega Kulniga še enkrat trkam na srca ljudi, naj pomagajo človeku v stiski, ker nikdar ne vemo, če ne bomo tudi mi kedaj potrebovali pomoči drugega. Prispevke pošljite na prosilčev naslov, lahko pa tudi na upravo Slovenskega vestnika, Celovec, Gasometergasse 10.

Občni zbor kmečke gospodarske zadruge

Pliberk. — Na občnem zboru Kmečko-gospodarske zadruge Pliberk je predsednik upravnega odbora Ciril Opetnik mogel pozdraviti člane zadruge iz vse pliberške okolice, ki so se letnega zbora udeležili v lepem številu. Hkrati je pozdravil tudi zastopnika Zveze slovenskih zadrug revizorja Kežarja in vodjo blagovnega oddelka Čudna.

Navzoči, v pretežni večini izkušeni in za naše razmere izredno razgledani in gospodarsko podkovani kmetje, so na občnem zboru ob vseh točkah dnevnega reda s svojimi pripombami, nasveti in željami zelo živahno sodelovali, kar je ob zaključku poudaril tudi predsednik upravnega odbora.

Iz poročil in letnih zaključkov je bilo povzeto, da je zadruga kljub neugodnim prilikam, kar tiče najbolj skladišča, ki bi bilo lahko dosegljivo z motornimi vozili, traktorji in tovornjaki, napreduje iz leta v leto. Lansko jesen, ko je zima prekmalu pritisnila in so bila zaradi tega ovirana gradbena dela, je to nekoliko neugodno vplivalo na odprodajo gradbenega materiala.

Predsednik sam je že v svojem poročilu za upravni odbor povedal, naj bi se čim prej postavilo ustrezno skladišče in primerni poslovni prostori, ker vse kaže, da bi bil razvoj zadruge lahko še mnogo močnejši, če ne bi bila poslovalnica in skladišča vezana na omejen prostor. Temu mnenju so se pridružili vsi združniki in izražali željo, naj bi se misel o postavitvi ustreznega skladišča zares uresničila. Bistveni pogoji za napredek zadruge v tej okolici so dani, v zadrugi organiziranim kmetom je treba nuditi pogoje za ugodno odvijanje poslovnih poslov. Za postavitev ustreznega Zadrúžnega doma so že izvedeni prvi pogoji in s skupnimi prizadevanji ter s sodelovanjem Zveze slovenskih zadrug bo mogoče v doglednem času doseči tudi ta cilj.

Kmetje-združniki so na občnem zboru znova izpričali, da se prav dobro zavedajo pomena kmetijske gospodarske zadruge, ki naj služi njihovim skupnim koristim in hrati koristim vsakega posameznika. Namen zadruge je nabava in prodaja blaga, ki nam služi za kritje vsakdanjih potreb v izločitvi vmesnih odvisnih trgovskih posredovalcev, ki po-

dražujejo blago na poti od proizvajalca do potrošnika. Nedvomno, kreditne zadruge so potrebne in nujne, pri njih se zbira denar, pravilno uporablja, dovoljujejo pa tudi posojila za koristne gospodarske namene. Toda denar je le pomožno sredstvo v vsakem gospodarstvu, blago pa je pravo sredstvo za uresničenje vsakdanjih potreb, zato blago pridelujemo in izmenjavamo s prodajo in z nakupom. Na kratko: kmečko-gospodarska zadruga dobavlja članom vsakovrstne potrebščine, ki jih potrebujejo, pa tudi odkupi in vnovčuje pridelke in izdelke svojih članov. To je velika vloga kmečko-gospodarske zadruge. Združniki so na zadnjem občnem zboru izrazili tudi željo, da bi se zadruga s posredovanjem svoje Zveze letos tudi čimbolj prizadevala za odkup krompirja, ki obeta, da bo dobro obrodil.

Po poročilu nadzornega odbora, ki ga je podal predsednik Franc Buchwald, v katerem je povedal, da je nadzorni odbor proučeval delo upravnega odbora in poslovanje sploh ter ugotovil, da je vse v redu in nadalje po odobritvi računskega zaključka, je občni zbor izrekel dosedanjima odboroma razrešnico. Pri volitvah je bil brez spremembe soglasno izvoljen stari odbor s Cirilom Opetnikom kot predsednikom upravnega odbora in Francem Buchwaldom kot predsednikom nadzornega odbora na čelu. Kakor so izjavili člani, so dosedanja odbor znova izvolili ne le iz priznanja za njegovo dosedanje vestno delo, temveč tudi zaradi tega, ker so dosedanja odborniki že na tekočem ter vpeljeni v združno poslovanje in bodo lažje koristili še večjemu razmahu zadruge in k uresničitvi zadanih si načrtov.

Razen kapitala — blaga in denarja — je in ostane glavni pogoj uspešnega združništva človek, njegova moralna in strokovna izobrazba. Ljudje z razvitim smislom za skupnost, požrtvovalnost in združno disciplino so temelji združnega napredka in življenja. Za vzgojo čim številnejšega kadra zavednih združnikov je potrebno strokovno šolanje — čemur ustreza tudi kmetijska šola v Podravljah — branje strokovnega tiska in živahna združna propaganda.

Močan razvoj malega obmejnega prometa

Mali obmejni promet med Koroško in Slovenijo se iz leta v leto vedno bolj živahno razvija. Menda zaradi tega ni v nevarnosti državna meja, o čemer so toliko strašili gotovi ljudje, ki jim uvedba malega obmejnega prometa ni šla v račun in to gotovo iz gole narodnostne mržnje in antipatije do sosedne države. Razvoj je pokazal, da ljudje mislijo pametneje in prav na maloobmejnih področjih Pliberk-Prevalje je le malo ljudi, ki bi si še ne bili oskrbeli obmejne legitimacije.

Številke govore: Dočim je v prvem polletju 1962 prekorajlo 11.400 Avstrijcev in 15.900 Jugoslovancev državno mejo v okviru malega obmejnega prometa, ugotavljajo v letošnjem prvem polletju že 47.500 avstrijskih in 63.300 jugoslovanskih oseb v okviru malega obmejnega prometa in to samo na področju mejnih prehodov pri Pliberku.

Ob tem že množičnem maloobmejnem prometu doslej še ni bilo slišati o kakšnem incidentu, nasprotno slej ko prej koristi maloobmejni promet poglobljanju prijateljstva med ljudmi tu- in onstran meje.

Gostovanje „odra mladje“ v Št. Ilju

Igralska skupina „Oder mladje“ je gostovala predpreteklo nedeljo v Št. Ilju. V prosvetni dvorani je uprizorila igro „Mati Tezeza“.

Kljub poletni vročini so ljudje napolnili prostor in napeto sledili prizorom in dejanjem kmečke igre, drame, ki prikazuje napore pot kmečke matere in njeno žrtev za blaginjo družine in doma. Drama ponazarje kos resničnega življenja na kmetih, kakršno lahko opazujemo tudi še danes v več primerih po naših krajih.

Udeleženci so bili z igro zelo zadovoljni in niso štedili z aplavzom in priznanjem mladim igralcem iz vrst naših dijakov. Gotovo je uspeh uprizoritve v tem, da so vsi igral-

ci in igralki igrali dobro, naravno in doživeto. Velja pohvala sposobnemu režiserju in vsem posameznim mladim igralskim talentom.

Topel sprejem igre in hvaležno navdušenje navzočih naj bo igralskemu ansamblu nagrada za lep odski užitek in hkrati pobuda za nadaljnjo tovrstno dejavnost. V razgovorih med ljudmi po igri je bilo slišati odobravanje za lepo prizadevanje študirajoče mladine, ki poleg gotovo zahtevnega učenja žrtvuje tudi čas za izvenšolsko kulturno prizadevanje ter ga vnaša tudi na podeželje med ljudstvo. Tudi ta hvaležna dejavnost ustreza geslu: Iz ljudstva za ljudstvo!

Hudo neurje v spodnjem delu dežele

Večkrat pustošijo letos huda neurja. Po vročih dnevih se zberejo grozeči oblaki in se z nevihto izdivjajo po pokrajini. V nedeljo je bil do poznih popoldanskih ur lep in sončen poletni dan. Potem pa so iz več smeri začeli groziti temni oblaki in proti večeru je nastalo hudo neurje, ki je povzročilo škodo s požari, poplavam in točo.

V okraju Wolfsberg je udarila strela v gospodarsko poslopje pri nekem kmetu. Strela je vžgala in ogenj je uničil gospodarsko poslopje. Zgoreli so tudi kmetijski stroji in velik del letošnjega pridelka sena. Škoda cenijo na okoli 400.000 šilingov.

Strela je udarila tudi v gospodarsko poslopje kmeta Jerneja Karnerja v Gurčicah pri Št. Petru na Vašinjah. Poslopje je zgorelo

do temeljnega zidovja. Tudi na tem gospodarstvu je nastala škoda v višini do 300.000 šilingov, zgoreli so kmetijski stroji in letos spravljena kрма. Močan veter je grozil raznesti ognjene zublje na sosednje objekte, zato so se morali gasilci požarnih bramb iz Št. Petra in Velikovca omejiti na zaščito sosednjih poslopij.

V okolici občine Klienig v wolfsberškem okraju se je vsula toča in napravila na poljskih kulturah deloma totalno škodo.

V občini suha je močno deževje poplavlilo cesto in jo zaplazilo z gramozom. Pri posestniku Kühnelu v Zgornji vasi je voda zalila kletne prostore do metra visoko. Blizu Doba je zaradi močnega deževja narasel hudournik in tudi zaplaval z gramozom cesto v dolžini okoli 200 metrov.

Svatne pri Št. Jakobu v Rožu

Minulo nedeljo je bilo v Svatnah, na zgodovinskih tleh Miklove Zale, veliko ljudsko slavlje. Primicija po naših krajih je od nekdaj vedno dogodek, ki mu prisostvuje vse prebivalstvo od blizu in daleč.

Ta dan je naš rojak Andrej Kajžnik pel ob številni udeležbi in močni asistenci novo mašo. Izbral si je poklic, poln odgovornosti sebi in nasproti ljudstvu, iz katerega izhaja, to je nasproti slovenskemu ljudstvu na Koroškem. Za narodnostne pravice Slovencev na Koroškem žal tudi na pristojnih mestih cerkvene oblasti ni pravega razumevanja, ki bi jo pričakovali prav iz te strani in nikakor ne ustreza navodilom velikega papeža Janeza XXIII. v encikliki „Pacem in terris“, kar tiče prirodnih in božjih pravic narodnih manjšin.

Ne dvomimo, da mo mladi duhovnik Andrej Kajžnik posvetil vse svoje moči tudi blaginji svojega ljudstva na Koroškem v moralni vzgoji in prizadevanju za njegove jezikovne pravice tudi na cerkvenem področju in s tem doprinesel dragocen delež k ohranitvi slovenskega življa na naši zemlji. Prepričani smo, da bo korakal po stopinjah koroških duhovnikov, ki so bili junaki buditelji in voditelji koroških Slovencev, kakor Urban Jarnik, Matija Majar-Ziljski, Andrej Einspieler, Vinko Poljanec in mnogi drugi.

Galicija

Tragične smrti je ob koncu prejšnjega tedna umrl 58-letni kmet Jakob Jargovc na Blatu v občini Galicija. Seno je bilo suho in naložili so ga na voz. Ko je bil voz do vrha nabasan, so hoteli podvezati in pritrditi z lesenim drogom, ki ga pri nas imenujejo žrt. Oče Jargovc je bil na vozu in držal ter uravnaval žrt, medtem ko sta žena in hčerka nategnili vrvi, da bi tako naloženo seno pritrdili. Zgodila pa se je nesreča. Napeta žrt se je zlomila in oče je padel vznak z natovorjenega voza. Padec je bil usoden, oče si je zlomil tilnik in pri priči umrl. Sodna komisija iz Železne Kaple, ki si je ogledala krajevni položaj, ni mogla drugega, kakor da je truplo dovolila za pokop.

Nenadna huda delovna nesreča očeta-gospodarja je nad vse bridko prizadela Jargovčevo družino in vsa okolica globoko sočustvuje z žalujočimi svojci.

Pomočniška spričevala za 50 mladih rokodelcev

Velikovec. — Prejšnjo soboto je prejelo v velikovškem okraju 9 deklet in 41 fantov pomočniška spričevala za rokodelsko obrt. Slavnost za mlade rokodelce je bila v Velikovcu v dvorani Neue Burg.

Okrajni predsednik zbornice za obrtno gospodarstvo Volautschnig je pozdravil mlade rokodelce pomočnike, za katere je bilo ta dan končano gotovo življenjsko obdobje ter so vstopili pred nove in resnejše življenjske naloge. Novi pomočniki so po večini prišli v spremstvu svojih staršev in mojstrov, ki so jim posredovali potrebno praktično znanje. V svojem nagovoru je Volautschnig poudaril, da pripada rokodelskim poklicem v kraju, ki je šele v razvoju in ima torej še velike možnosti razvoja, velik pomen ter pozval pomočnike naj bi se strokovno še nadalje marljivo izpopolnjevali in ohranili dober glas domačega rokodelstva.

Komercialni svetnik ing. Dullnig je v svojem slavnostnem nagovoru navedel visoko število rokodelskih pomočnikov na Koroškem, namreč 2000 deklet in 6300 fantov. Dejal je, da imajo obrtniki še vedno ugodne možnosti za napredovanje in dober zaslužek. Končno se je zahvalil za prizadevanje vsem, ki so pripomogli, da so rokodelski učenci dosegli tako lepe uspehe, kakor mojstrom, strokovnim učiteljem pa tudi staršem za razumevanje, da so svojim otrokom omogočili in posredovali učenje.

Pomočniška spričevala je razdelil okrajni predsednik zbornice za obrtno gospodarstvo. Zidarsko in mehaniško obrt zastopa po 8 mladih pomočnikov. Zanimivo je bilo, da je napravilo pomočniški izpit tudi eno deklet v mlinarski stroki, kar je zelo redek primer.

Podžupan velikovške občine je mladim rokodelskim pomočnikom čestital v imenu mestnega zastopstva in v imenu vseh županov okraja ter želel vsem mnogo sreče in uspeha v bodočem poklicnem življenju.

KOLENDAR

Petek, 12. julij: Mohor
Sobota, 13. julij: Anaklet
Nedelja 14. julij: Bonaventura
Ponedeljek, 15. julij: Vladimir
Torek, 16. julij: D. M. K.
Sreda, 17. julij: Aleš
Četrtek, 18. julij: Miroslav

Ali so kiti res samomorilci?

Mogočni predstavniki vodnega sveta, kiti, se neredko posamezno ali v jatah zapodijo na obalo in nasedejo. Poskusi, da bi jih rešili, se običajno ponesrečijo, ker se pri tem zelo poškodujejo ali pa se, ko jih že zavlečejo v globoko vodo, spet zapodijo na obalo.

Preden pa se pomudimo pri tem čudnem obnašanju kitov, povejmo še nekaj splošnega o kitih. Te velikane, ki so dolgi do 30 m in tehtajo tudi 100 ton, delimo v dve podvrsti, in sicer v zobate in brezzobne kite.

Brezzobni kiti se hranijo z planktonom in to tako, da vodo zajemajo z odprtim gobcem in ga nato zaprejo. Voda odteče skozi roževinaste tvorbe, ki jim pravimo vosi, toda drobne živalce obtičijo in so le eden številnih obrokov, ki še sledijo. Med brezzobne kite uvrščamo modrega kita, ki živi daleč na severu, sivega kita, toponosega in podobne sovrstnike.

Številnejši so zobači. Pretežno večino zavzema obsežna družina požrešnih delfinov in le nekaj zvrsti kitov. Med njimi je najpo-

membejši kit glavač, ki je iskani vir dišeče ambre.

O čudnem obnašanju kitov nam pripovedujejo posamezni zapiski in bakrorezi že iz 16. stoletja. Tak dogodek je bil zadosti nenavaden za naše prednike, da so ga zabeležili, vendar jih vzroki niso zanimali.

Zoologi in biologi našega stoletja in sploh zadnjih sto let so pazljivo spremljali te neobičajne pojave in jih skušali obrazložiti z boljimi ali slabšimi teorijami.

Glavna pomanjkljivost teh ugibanj je nezadostno število podatkov. Kitologi lahko dobro spoznajo anatomijo svojih velikanov, vendar vedo precej manj o obnašanju kitov in o uporabi zvoka pri natančni podvodni navigaciji.

Najzanesljivejše podatke dajejo nasedeni, toda še živi kiti. Lahko jim vzamejo kardiogram in opravijo še druge preiskave. Mrtve primerke izmerijo in stehajo in ohranijo nekatere njihove organe. Prazen list papirja se lahko polni s podatki, ki po njih sklepajo to in ono.

Točno evidenco o nasedenih kitih vodi med obmorskimi državami menda le Anglija. Razen nje je ta pojav začel zanimati tudi ameriške znanstvenike, ki so o njem povedali svoje mnenje in ga tudi podprli z dokazi.

Pri obravnavanju tega pojava moramo prav strogo ločiti posamezna nasedanja od skupinskih.

Skupinska nasedanja skušajo zoologi pojasniti z zvonečimi imeni. Nekateri menijo, češ da je tako vedenje posledica razpoloženja »mase, drugi trdijo, da je to »masovna histrija«, tretji govore o »hrepenenju po smrti«. Toda vsa ta ugibanja nam ne obrazložijo bistva. Navidezno zdrave živali se kot pono-rele zapodijo na obalo, kjer se zadušijo ali poginejo na soncu. Neka teorija je to skušala pojasniti s slepim zaupanjem jate v kita vodnika, ki se zaradi teh ali onih vzrokov usmeri proti obali. Čeprav ta teorija ne sloni na preveč trdnih nogah, drži, da so kiti živali z razvitim smislom za družabnost in je postavka še kar verjetna. Neka še sodobnejša teorija skuša pojasniti skupinski samomor z nerednim delovanjem žlez z notranjim izločanjem, vendar ta domneva zahteva še nadaljnje raziskave in potrditve.

Pri posameznih nasedanjih pa si lahko zastavimo vprašanje, zakaj ta inteligentni zastopnik živalstva, ki ima enega najboljših navigacijskih sistemov, zaide v plitvo vodo? Odgovor, do katerega so prišli Američani s preiskovanjem naslednjih primerkov, bo marsikoga presenetil: preiskovalci pravijo, da je pobudnik tega dejanja bolezen.

Kiti kot delfini lahko ravno tako zbolijo kot drugi sesalci. Običajno se jih lotijo bo-

Jeklo je zelo staro

Analize kosov špartanskega orožja so pokazale, da so Spartanci poznali jeklo že 650 let pred našim štetjem. S tem so dobili nenavadno premož nad sovražniki, ki so uporabljali le orožje iz mehkega železa in bron. Metalurgi pa so ugotovili, da je to jeklo izredne kakovosti z neverjetno malo nečistoče. Meja elastičnosti je skoraj dvakrat višje, kot pri današnjem gradbenem jeklu, ogljika pa je bilo od 0,2 do 0,4 odstotka.

lezni dihalnih organov, predvsem pljuč ali jih napadejo parazitski črvi. Žival čuti, da zaostaja za jato. Če je daleč od kopna, lahko pogine in se potopi ali pa je izpostavljena neusmiljenim napadom morskih psov in kitov morilcev. Mar ni potem pametna odločitev, da se bolnik zateče v plitvo vodo, v varni objem kopnega?

Toda zemlja ga izda. Varna tla so njegov največji sovražnik. Med oseko se kit skuša z obupanimi gibi osvoboditi, vendar se zaradi teže še globlje zarije v pesek. Teža telesa pritiska na prsni koš in kita končno zaduši.

Znanstveniki so nekatere nasedle kite in del fine rešili oziroma jim podaljšali življenje z antibiotiki, pitanjem in raznimi pripomočki. Nakljub vsemu prizadevanju pa je bila smrt stalen zmagovalec. Avtopsija je v vseh, razen v enem primeru, odkrila pljučnico in številne pljučne zajedavce. Pri tisti izjemi pa so določili, da se je delfin pognal protu kopnu iz strahu pred zasledovalci!

Zadrega ob množici znanstvenih podatkov

Elektronski arhivi bodo zagotovili pregled nad njimi

O enem izmed presenetljivih pojavov našega časa piše glasilo UNESCO, organizacija Združenih narodov za prosveto, znanost in kulturo: »Sodobna znanost ima toliko podatkov, da jih znanstveniki ne morejo niti več v celoti pregledati, kaj šele, da bi jih tudi izkoristili v praksi.« Problem sam po sebi ni nov, saj se že dlje časa uveljavlja mnenje, da bi lahko le elektronski stroji, ki bi predelovali in sistematično razporejali zbrane podatke, pomagali strokovnjakom iz zagate, v kateri bi se nujno znašli, če bi morali sami obdelovati podatke, zaradi katerih »že zmanjkuje sape« znanstvenikom na raznih področjih.

ZANIMIVOSTI

● Nihče ne hodi rad k zobozdravniku, vendar vsi vedo, nekateri ljudje laže prenašajo bolečine kot drugi. Intelektualci so na priliko občutljivejši kot ročni delavci. Tudi zdravi, bolj ali manj trda vzgoja imata pri tem pomembno vlogo. Vendar je neki avstralski zobozdravnik dognal, potem ko je proučil primere svojih 403 klientov, da je večja ali manjša občutljivost za bolečino odvisna od organizma. Po njegovem mnenju je neposredno povezana z barvo oči. Številke dokazujejo, da bolj ko so oči svetle, tem laže njihovi lastniki prenašajo bolečino. Glede na odpornost proti bolečinam je tak vrstni red: modre oči, zelenkasto modre, lešnikove barve, svetlorjave in temnorjave.

● Ze skoraj izumrle bele nosoroge v Ugandi, ki so žrte verovanja, da je mogoče iz njihovega posušenega roga v prah zmlatega roga napraviti vedno učinkovit lju-bezenski napoj, in jih zato neusmiljeno preganjajo, nameravajo poloviti in z velikimi kamioni prepeljati v rezervat pri Murchisonovih slapovih. Nosoroge preganjajo s kamionom toliko časa, da se utrudijo in prenehajo napadati poisti na kolesih, nato pa mu previdno vržejo tanko okoli nog in ga z dvigalom dvignejo na kamion.

● Na trgih se pojavlja dvoje novih vsakdanjosti. Prva je nalivno pero, ki ima črnilo v trdem stanju in dolivamo vanj le vodo — lahko kar pri vodovodni pipi. Druga novost pa je zobna četka, ki ji držaj napolnimo z zobno kremo iz tube. Zadošča, da zasušimo gumb na koncu držaja in že se krema iztisne med četke.

Dr. Fred Cagle, vsklajevalec znanstveno-raziskovalnega dela na univerzi v New Orleansu, je s številskimi poizkusi resnost tega problema in obsežnost nalog: Če bi vse človekove dosežke, znanje in spoznanja izrazili v določeno vsoto, bi ugotovili, da se to število podvoji vsakih deset let, množina znanstvenih in tehničnih podatkov pa narašča še hitreje. — Samo s področja fizike in biologije izhaja zdaj po vsem svetu okoli 70.000 mesečnikov, tako da se kup informacij s teh področij tudi fizično poveča vsak mesec za nadaljnjih 500 m.

Pogosto so stroški za raziskovalno delo, ki je potrebno za proučitev tega ali onega znanstvenega problema, znatno nižji, kot v denarju izraženo delo in čas, ki ga uporabi, preden iz množice gradiva izbrskajo že dosežene rezultate. Ta problem je dr. Cagle proučeval po naročilu ameriškega biološkega inštituta. Po njegovem mnenju dosedanj napredek pri načrtnem razporejanju informacij ne zadošča za rešitev iz svojevrstne zagate.

Izhod vidi dr. Cagle v novih dosežkih pri oblikovanju elektronskih »arhivov« in pri opremljanju knjižnic z mikrofili. Predlaga, naj bi dobivali informacijski centri, specializirani za razne panoge in stroke, vsa potrebna poročila neposredno od znanstvenikov, v zameno za to pa bi jim pošiljali seznane člankov in razprav, povzetke informacij ter kratka poročila in strnjene podatke. Znanstvenik iz katere koli dežele bi lahko dobil mikrofilijski povzetek razprav o problemu, ki ga zanima. Glede na sedanjo stopnjo elektronske obdelave podatkov ter arhivov z mikrofili lahko pričakujemo — pravi dr. Cagle — da se bo zamisel vsaj v glavnem uresničila nekako do leta 1975.

ŠPORTNI VESTNIK

Evropsko prvenstvo v orodni telovadbi:

Miro Cerar spet evropski prvak

Na 5. evropskem prvenstvu v orodni telovadbi, ki se je pred dnevi odvijalo v Beogradu ob sodelovanju 41 telovadcev iz Avstrije, Belgije, Bolgarije, Češkoslovaške, Danske, Finske, Francije, Italije, Jugoslavije, Luksemburga, Madžarske, Norveške, Poljske, Romunije, Sovjetske zveze, Španije, Švedske, Švice, Velike Britanije, Vzhodne in Zahodne Nemčije, je Ljubljčan Miro Cerar ponovno osvojil naslov evropskega prvaka.

Pot mladega slovenskega športnika do tega uspeha tokrat ni bila lahka, kajti smola na bradlji (na tem orodju si je lani na svetovnem prvenstvu v Pragi osvojil zlato kolajno), ga je prisilila, da se je do zadnjega trenutka moral z vsemi silami boriti za stotinke točke. Na posameznih orodjih so bili doseženi naslednji rezultati

PATER: 1. Menichelli (Italija), 2. Kardemeli (Sov. zveza), 3. Cerar (Jugoslavija). KONJ Z ROČAJI: 1. Cerar (J), 2. Kardemeli (SZ), 3. Šahlin (SZ). KROGI: 1. Cerar (J) skupno s Šahlinom (SZ) in Kapzasovom (Poljska). PRESKOK: 1. Krbec (Češkoslovaška), 2. Cerar (J), 3. Šrot (J). BRADLJA: 1. Carinucci (I), 2. Šahlin (SZ), 3. Menichelli (I). DROG: 1. Cerar (J) skupno s Šahlinom (SZ), 3. Kardemeli (SZ). SPLOŠNI VRSTNI RED: 1. Cerar (Jugoslavija) 57,75; 2. Šahlin (Sovjetska zveza) 57,65; 3. Kardemeli (Sovjetska zveza) 57,45; 4. Menichelli (Italija) 57,00; 5. Carinucci (Italija) 56,95.

Tako je Cerar dosegel uspeh, kot ga doslej v tej športni panogi še ni bil deležen nihče. Ne samo, da si je vdrugič osvojil naslov evropskega prvaka, marveč si je poleg tega sam ali skupno z drugimi priboril na posameznih orodjih še tri zlate kolajne (oz. naslove evropskega prvaka) ter po eno srebrno in bronasto kolajno.

Ivo Andrić

65

Travniška kronika

Najmanj govori Musa; leži ves potopljen v bujno, rjavozeleno travo. Roke je sklenil pod glavo, levo nogo upognil v kolenu, desno pa položil čeznjo, kakor bi sedel. Pogled mu blodi po sijočem nebu. Skozi travno preprogo otipava s prsti mlačno zemljo, ki sope, kot se mu zdi, z dolgimi, enakomernimi dihi. Obenem čuti kako mu skozi rokave in hlačnice pihlja topla sapa. To je fisti komaj zaznavni dihljaj, posebna travniška sapica, ki zapiha poleti pod večer in »liže« počasi in nizko, po sami površini tal, skozi travo in grmovje. Musa, ki je nekje na pol poti med davišnjim »mačkom« in novim, porajajočim se pijačanstvom, se popolnoma vdaja tej zemeljski toploti in temu rahlemu, stalnemu pretakanju zraka; zdi se mu, da ga to dviga, da bo poletel, da že leti, ne zato, ker sta toplota in sapa močni in silni, ampak zato, ker je tudi on sam le dihljaj in nemirna toplota, tako lahen in slab, da potuje z njim bogve kam.

Ko tako odletava, poletava in leži na miru, poslušaj kakor v sanjah pomenek obeh prijateljev. Hamzov glas je hripav, težko umljiv, Ljulj hodžev pa globok in odločen;

on sploh govori počasi in slovesno, pogled upira v neko točko, kakor bi bral.

Že pred tremi dnevi je trojka ugotovila, da ji je pošel denar in si ga mora priskrbeli zlepa ali zgrda. Kdaj že je na vrsti Ljulj hodža, da »napolni blagajno«, ampak močiček ga vedno težko najde in raje pije na tuj račun.

Govorijo o posojilu, ki naj ga Ljulj hodža najame pri svojem stricu v Podlugovu; stric je namreč zadnje čase zabogatel.

»Le kje bi on dobil denar?« v dvomu in pikro pobara Hamza kot človek, ki pozna tega strica in ve, da si denarja ne nabereš tako zlepa.

»Zaslужil je letos na bombažu.«

»Ali tovari za Francoze?«

»Naa, temveč kupuje in prodaja bombaž, ki se »najde« po vaseh.«

»Pa dobro gre to blago?«

»Gre, čudo božje; pravijo. Inglez je zaprl pot čez morje in Bunaparte je ostal brez bombaža. In oblačili mora tolikšno vojsko. Ni druge: bombaž mora pošiljati skozi Bosno. Od Novega Pazarja pa do Kostajnice je konj pri konju, bala pri bali, vse sam bombaž. Pota so zastavljene, hani prenatrpani. Tovorniki niti z lučjo ne stakneš; vse je najel Francoz in vse plača s čistimi zlatniki. Kdor ima sedaj konja, mu je zlata vreden, in kdor trguje z bombažem, obogati v enem mesecu.«

»Dobro, kako pa si priskrbiš bombaža?«

»Eh, kako? Čisto lepo. Francoz ga kajpak ne bi prodal za vse na svetu. Hišo mu ponudi za kilo bombaža, ne bo ti ga dal. Toda ljudje so potuhtali: kradejo. Kradejo v hanih, kjer tovarniki prenočijo in raztovorijo konje. Ko zložijo, je vse prav, ko pa zjutraj začno tovoriti — manjka bala bombaža. Začne se direndaj: kdo jo je? Kje je? Ampak vsa karavana res ne more čakati zavoljo ene bale, pa

poženo naprej. Še huje kradejo po vaseh. Vaški otroci se lepo potuhnejo ob poti in grmovju in z nožički prerežejo vrečevino na bali. Ker je pot ozka in obrasla z grmovjem, bombaž izpada in se lovi na veje obkraj pota. Karavana odide, otročad pa pobere bombaž v košarice, se spet poskrije in čaka novo pošiljko. Francozi psujejo tovarnike, jim odtrgujejo zaslužek, ponekod planejo stražniki in polove otroke. Ampak kdo bo ljudem prišel do živega! Pukajo lepo Bunapartin bombaž in obirajo z vej kakor v obljubljeni deželi, iz mesta pa pridejo kupci in pokupijo. Tako se je že marsikateri oblekel in obogatel.«

»Kako da prav skozi Bosno ta bombaž?« sanjavo pobara Hamza.

»Ne samo skozi Bosno, ampak po vsem cesarstvu. Vi-diš, dobil je Bunaparte v Stambul dovoljenje in poslal v deželo konzule in trgovce z novci! Ali veš, prijatelj, koliko je potegnil moj stric za Bunapartin bombaž...?«

»Denar dobodi,« mu tiho in prezirljivo vpadе v besedo Musa, »in mi te ne bomo vprašali, ali je ta od strica ali od ujca, ne kje raste bombaž in kje jeklo. Denarja potrebujemo.«

Musa ni maral Ljulj hodžinih govoranc, ki so zmeraj bile dolgovozne in pretirane in naj bi vedno poudarjale hodžovo učenost, hrabrost in poznavanje stvari na svetu. Potrežljivejši Hamza jih je pa poslušal mirno in s humorjem, ki ga ni zapustil nikoli, niti v najhujši »suši«.

»Bogme, potrebujemo ga, grozno ga potrebujemo,« se kot volat odmev oglasi še Hamza.

»E, priskrbel ga bom, Bog mi je priča, pa če poginem,« slovesno obljubi Ljulj hodža.

Prijatelja samo molčita na njegovo prisego in obljubo. Tišina. Troje teles, oslabilih od lenobe, večno pijanih ali pa mučenih od kopnenja po pijači, diha in na videz miruje, zleknjeno v travi in topli senci.

Naloge komisij za promet z zemljišči

Koroška deželna vlada je 24. maja 1963 na novo razglasila zakon o prometu z zemljišči, ki ga je koroški deželni zbor sklenil pred devetimi leti in ki je medtem doživel tri spremembe in dopolnitve. Sedaj veljavni zakon se imenuje zakon o prometu z zemljišči 1963 — Grundverkehrsgesetz 1963 in je objavljen v 20. komadu deželnega zakonskega lista za Koroško pod številko 122/1963.

Njegova določila veljajo za vsa zemljišča, vseeno ali so v celoti ali pa samo delno kmetijsko in gozdarsko rabljena. Za dokaz, da je neko zemljišče kmetijsko ali gozdarsko rabljeno, ni merodajen vpis v zemljiškem katastru, marveč njegova dejanska raba. Določila tega zakona pa veljajo nadalje za vsa zemljišča, čeprav niso kmetijsko ali gozdarsko rabljena, če si jih hoče z nakupom ali zakupom pridobiti oseba, ki ni avstrijski državljan ali pa juridična oseba in skupnost ljudi po trgovskem pravu, ki po svojih pravilih nima sedeža v Avstriji.

Zakon o prometu z zemljišči 1963 določa, da je na Koroškem prenos pravice do rabe zemljišč potom prodaje ali zakupa zemljišč, ki so v kmetijski ali gozdarski rabi, vezan na pristanek komisije za promet z zemljišči pri okrajnih glavarstvih. Na pristanek iste komisije sta vezana tudi prodaja in zakup vsakega zemljišča, če nastopi kot kupec ali za-

kupnik oseba, ki nima avstrijskega državljanstva ali pa firma, ki nima v Avstriji svojega sedeža. Zakon s tem v zvezi izrecno določa, da komisija za promet z zemljišči kupni ali zakupni pogodbi, kjer je kupec ali zakupnik inozemec, ne sme dati svojega pristanka.

Medtem ko je na splošno pri prodaji zemljišč potreben pristanek komisije ne glede na izmero zemljišča, je v primeru zakupa zemljišč dana olajšava za zakupe do 1 ha izmere. V primeru, da skupna izmera v zakup danih in v zakup vzetih zemljišč ne preseže 1 ha, za zakup ni potreben pristanek komisije za promet z zemljišči. Na pristanek komisije tudi niso vezane kupčije z zemljišči za namene železnice, cest, pristanišč, vodovodov in za podobne javne namene, nadalje pravne kupčije v sklopu z agarnimi operacijami kot so zlaganje ali komasacija ter delitev zemljišč. Na pristanek komisije za promet z zemljišči pa

tudi niso vezane pravne kupčije med zakonci in sorodniki v prvem kolenu ter z brati in sestrami tega ali onega zakonca, vendar le pod pogojem, da je v pravno kupčijo vključen celotni kmetijski obrat in ne le posamezna zemljišča.

Komisija za promet z zemljišči sme v vseh primerih, kjer zakon zahteva njen pristanek, tega dati le v primerih, če prenos lastništva ali zakup ne nasprotuje splošni težnji ostvaritve in obdržanja kmetijskih zemljišč ter namenom ostvaritve, obdržanja in krepitev gospodarsko zdravih in v proizvodnji sposobnih kmetij. V primeru prodaje gozda sme komisija dati svoj pristanek le, če kupčija ne nasprotuje interesom narodnega gospodarstva in interesom gozdarstva. Predvsem mora komisija za promet z zemljišči odrediti svoj pristanek na kupčijo, če je očitno, da hoče kupec z njo pridobiti zemljišče samo z namenom, da bi ga z dobičkom spet prodal ali pa, če je očitno, da hoče s kupčijo ostvariti zemljiško veleposest ali posest za dosego lastnega lova. Svoj pristanek pa mora komisija tudi odrediti, če vidi, da bodo s kupčijo zemljišča brez posebnega vzroka odtegnjena namenom kmetijstva in gozdarstva, če vidi, da služi kupčija zgolj naložitvi kapitala, in če vidi, da cena in vrednost zemljišča nista v nobenem razmerju. Končno mora komisija pristanek odrediti, če gre pri kupčiji za namene, ki nasprotujejo urbanističnemu načrtu in v vseh primerih, kjer bi po zaključeni zložitvi zemljišč kupčija spet povzročila njihovo razkosanje.

Če komisija za promet z zemljišči pri

okrajnem glavarstvu odreče pristanek na kupčijo ali zakup, prizadeti stranki lahko v teku 14 dni vložita pritožbo. O tej pritožbi končno veljavno odloča deželna komisija za promet z zemljišči pri deželni vladi.

Po končani prvi košnji

S pridelkom prve košnje na travnikih smo — kar tiče količine pridelka — na splošno lahko zadovoljni. Toda vročina, ki se je začela koncem junija, je zlasti na pokošenih travnikih v prisojnih in suhih legah povzročila nevarnost, da bo pridelek otave pičel. V koliko bo postala ta nevarnost res akutna, bodo pokazali že prihodnji dnevi. Vendar je neglede na to, s kakšnim pridelkom bomo lahko računali pri drugem odkosu detelj, deteljnotravnih mešanic ter na zasejanih in naravnih travnikih, potrebno, da si naš pridelek sena, s katerim smo na prvi pogled zadovoljni, ogledamo nekoliko bliže.

S spravljenim senom mora biti tudi v primerih, kjer na leto že trikrat kosimo, ustvarjena najmanj polovica za zimo potrebne zaloge sena. V tem senu mora biti tudi polovica beljakovin, ki jih bo goveja čreda v 200 dneh zimskega krmljenja potrebovala. Zaloga sena bodo letos nedvomno odgovarjale gornjim pogojem, zaloge beljakovin v njem pa nikakor ne. Seno je v precejšnji meri opral dež, v kolikor pa ga ni, so trave zaradi ostrelosti zgubile najmanj polovico beljakovin, ki jih vsebuje zgodaj košena trava in na sušilih sušeno seno. Zato letos beljakovine v senu v povprečju ne moremo vrednotiti višje od 3,5 do 4 %, kjer pa smo seno sušili na tleh, jih smemo vrednotiti kvečjemu s 3 do 3,5 %.

Enako kot odstotek beljakovin je padla tudi škrobna vrednost sena za najmanj eno tretjino, tu in tam pa celo še bolj. Škrobna vrednost letošnjega sena ne bo višja od 30 % v dobrih in 20 % v slabih primerih. S tem spoznamo, da bo letošnjega sena na skednju po sušini res dosti, da pa zaloge beljakovin in škrobnih enot marsikje ne bodo zadostovale pogojem intenzivnega krmljenja živali. To pomeni, da moramo tudi letos povsod in v vsakem primeru misliti na setev poletnih mešanic strniščnih krmnih rastlin, pomeni, da se ne smemo zanašati na polne parne sena, marveč moramo iskati sleherni možnost za pridelek nadaljnjih količin beljakovin in škrobnih enot. Poleg mešanic za jesensko krmljenje ter ozimne ogrščice in grašljinke za zgodnjevigredno zalaganje živali z beljakovinsko krmo.

Pri setvi mešanic strniščnih rastlin pa je za uspeh setve važno in odločilno dvojce: sestava mešanic in gnojenje. Kar tiče sestave poletnih mešanic, si zapomnimo, da morajo biti v njih do polovice zastopane na beljakovinah bogata grašča, grah ali peluška, bob in sladka lupina; druga polovica pa naj sestoji iz ovs, koruze in sončnic. Tako ne bo nevarnosti, da bi grašča, grah in oves polegali, kajti ogrdaje za rast bodo jim dali koruze, sončnice, bob in sladka lupina.

Seja Upravnega odbora SKZ

V nedeljo je imel v kmetijski šoli v Podravljah Upravni odbor Slovenske kmečke zveze sejo, ki so se je člani odbora izveniš opravičenih udeležili skoraj polnoštevilno. Upravni odbor je na seji v zvezi s 30-letnico Slovenske kmečke zveze razpravljal o najaktualnejših problemih našega kmeta in naše vasi ter o vprašanju reforme avstrijskega kmetijskega šolstva, kakor si jo zamišlja kmetijsko ministrstvo.

V drugem delu seje je Upravni odbor ugotavljal potrebo in nujnost večje aktivnosti odbornikov in zaupnikov v prirejanju poučnih ogledov in ekskurzij za proučevanje reševanja aktualnih problemov usmeritve kmetovanja ter organizacije proizvodnje in sodelovanja kmetov v proizvodnji, predelavi in vnočanju kmetijskih pridelkov. Seja je bila zaključena z oceno organizacijskega stanja SKZ in s spoznanjem potrebe po večji aktivnosti na vasi in v sosesčini.

Na vseh teh področjih so bili napravljeni ustrezni sklepi. Na prvem mestu je bil napravljen sklep, da bo Slovenska kmečka zveza priredila v nedeljo, dne 25. avgusta v Podravljah proslavo 30-letnice svojega obstoja. V okviru proslave bo dopoldne slavnostni občni zbor, popoldne pa prosvetno-zabavna prireditev s sodelovanjem pevcev in godcev.

Vsi sedanji in živeči bivši odborniki SKZ ter njeni zaupniki in absolventi kmetijske šole v Podravljah so že sedaj naprošeni, da si 25. avgust zanesljivo rezervirajo za udeležbo na tej proslavi.

Za zboljšanje rentabilnosti pridelovanja poznojesenske strniščne krme:

Več dušika - več beljakovin in škrobnih enot

Ker stane vsaka strniščna setev krmnih rastlin delo in denar, gre za to, da poskrbimo z njimi za čim večji pridelek beljakovin in škrobnih enot. Take količine v poletnih leguminoznih krmnih mešanicah ni težko doseči. Izdatno kalijofatno gnojenje in ustrezna sestava mešanic ob kolikortoliku ugodnem vremenu omogočita pridelke 300 in več q zelenja po hektarju.

Drugače je to s poznojesenskimi krmnimi rastlinami lihoogrščico, Silefeto in krmnim ohrovom, ki jih lahko krmimo z njive, ko je že mrzlo. Tu za ustrezen pridelek beljakovin in škrobnih enot ne zadostuje le kalijofatno gnojenje, marveč je potrebno tudi izdatno gnojenje z dušikom. Naslednji podatki o poizkusih kmetijske poizkusne postaje Steyr na Zgornjem Avstrijskem to nazorno potrjuje. Vsaki rastlini so v prvem primeru gnojili s 600 kg superfosfata (P) in 600 kg patentkalija (K) po hektarju, v drugem primeru pa so poleg tega še gnojili s 400 kg nitramoncala (N) po hektarju. Pri tem so dosegli naslednje pridelke:

rastlina	gnojenje	pridelek po hektarju		
		zelenja	beljakovin	škrobnih enot
lihoogrščica	PK	110,70 q	166,92 kg	604 kg
	NPK	259,82 q	387,09 kg	1399 kg
Silefeta	PK	100,05 q	133,72 kg	453 kg
	NPK	265,63 q	332,71 kg	977 kg
krmni ohrov	PK	191,50 q	286,18 kg	1389 kg
	NPK	298,12 q	502,25 kg	2321 kg

Ob primerjavi teh števil rentabilnosti gnojenja z dušikom gornjim rastlinam ni treba posebej dokazovati. Dodali bi le še, da je mogoče isti učinek kot z nitramoncalom doseči tudi z gnojnico (15.000 do 20.000 litrov na ha), s katero v avgustu, ko te rastline sejemo oz. sadimo, navadno ne vemo kam. Tu se bo dobro obnesla in nam celo prihranila posebno gnojenje s kalijem.

„Junak pa je, ta Bunaparte,“ se spet oglasi Ljulj hodža in govori zategnjeno, kakor bi na glas mislil, „silen človek; vse živo je premagal in podjarmil. Pa je pravijo, majhen in droban; nimaš kaj videti, če ga pogledaš.“

„Majhen, tvoje postave, toda junaško srce ima,“ pristavi Hamza in zazeha.

„Povedo tudi,“ nadaljuje Ljulj hodža, „da ne nosi ne sablje nen puške. Samo ovratnik zavijne, pomakne klobuk na oči pa plane pred vojaki in podira vse živo; iz oči mu seva ogenj, njega pa niti sablja ne useka niti svinčenka ne zadene.“

Ljulj hodža sname kozarec s tambure, natoči in pije, vse z levo roko; desnico pa drži na srcu v odpetem jopiču, glavo je povesil na prsi, zgubljeni pogled pa zapičil v hrapavo skorjo stare hruške.

Iz njega zapoje žganje.

Ne da bi se premaknil ali prenesel pogled drugam, komaj odpira usta in spusti svoj težki bariton:

Bila je bolna lepa Naza,
matere edinka...

Spet sname kozarec, ga natoči, izpije in natakne nazaj na tamburo.

„Ah, ko bi ga mogel srečati...“

„Koga?“ vpraša Hamza, čeprav že stotič sliši take in podobne domišljije.

„Njega, Bunaparta! Pa da bi se spopadla midva, duša mu neverniška, in komur bi bila sreča milat!“

Neumne besede se razblinjajo v popolni tišini. Ljulj hodža spet sname kozarec s tambure, se glasno strese od pijače in nadaljuje z globljim glasom:

„Če me premaga, naj si vzamejo mojo glavo. Žal mi bo zanj ko za lanski sneg. Če pa jaz njega prevrnem in zvežem, nič mu ne bi storil, le zvezanega bi ga gnal med

vojaki in primoral, da plača sultanu davek takisto kot zadnji vlaški ovčar pod Karaulo.“

„Daleč je Bunaparte, Murat, daleč,“ pravi dobrodušni Hamza, „pa veliko silo in vojsko ima. Kje pa so še ostala neverniška cesarstva, skozi katera bi ti, revež, moral!“

„Za druge mi je figo mar,“ zviška odmahne Ljulj hodža. „Bunaparte je res daleč, kadar tiči doma, ampak on hodi po svetu, nikjer nima obstanka. Lani je šel na Dunaj in se tam oženil, nemškega cesarja hčer je vzel.“

„He, tam okrog Dunaja bi ga morda res staknil, če bi se bil spomnil, ko je bil čas,“ se nasmehlja Hamza.

„Človek božji, saj ti kar naprej trbim: treba se je dvigniti, oditi v svet, ne pa da prodajamo dolgčas in plesnimo v tej travniški trohnobi: treba se je izkazati, predno odideš v krtovo deželo. Od kdaj že vama to pridigam, vidva pa le svojo gonito: Nikar, počakaj, danes pojdemo jutri pojdemo. Pa še vedno čepimo in mrlimo tukaj...“

In Ljulj hodža odločno sname s tambure kozarec, natoči in v duško izpije.

Hamza in Humo se sedaj več ne oglašita na njegove pustolovske zamisli. S kratkimi srki neopazno pijeta žganje iz svojih fildžanov v travi. Drobni Ljulj hodža, prepuščen sam sebi, se potaplja v ponosni in prezirni molk, ki sledi težkim bojem in velikim dejanjem, za katera nikoli ni pravega priznanja ne spodobne nagrade. Mračen, z desnico v odpetem jopiču, z brado na prsih izgubljeno bulji predse.

Nenadoma pa spet zadoni njegov žalni bariton, kakor bi nekdo drug zapel iz njega:

Bolna je bila tri leeeta...

Hamza se navduši in zakašlja:

„Grča si, Murat, stari bojovnik! Pojdeš, če bog da, pojdeš, pa bo lahko videlo in slišalo pol sveta, kaj in kdo je Murat in kakšna kri mu proži po žilah.“

„Eškuna! Na zdravje!“ odgovori Ljulj hodža potrto in ganjeno; utrujeno dviga kozarec kot človek, ki se sklanja pod bremenom slave.

Tako jima mineva čas, Musa pa leži molčeč, negiben in plava in poletava z vetrom in prigravico tal, osvobojen vsaj za trenutek zakona težnosti in jarma časa.

Nad travniško kotlino migota veder in sijoč dan, poln sonca in nebesne modrine.

21

Ko so se začeli v začetku 1812. leta vse pogostje javljati znaki in oglašati glasovi o možnosti nove vojne, se je Davilla ob vsaki taki novici lotila lahna neopazna omotica kot človeka, ki vidi, da ga čakajo znane muke, s katerimi so ga doslej že večkrat mučili.

„Ljubi Bog, ljubi Bog!“ je stokal nerazločno in zateglo sam zase, zleknen v naslonjaču, z desno dlanjo pred očmi.

Vse se je začinjalo znova kakor predlanskim ob tem letnem času, kot že prej, 1805 in 1806. In vse bo spet enako. Nemir in skrb, dvom v vse, občutje sramu in studa, hkrati pa bedno upanje, da se bo vendar vse nekako srečno končalo tudi tokrat — še tokrat! Da bo življenje (spreminjasto, klavirno, sladko, edino življenje!) cesarstva in družbe, življenje njegovo in njegove družine postalo stanovitno in trajno; da bo to zadnji poskus, potem pa pride konec temu in takemu životarjenju, ki se venomer dviga in pada in kot pobesneta gugalnica pusti človeku samo toliko diha, da lahko reče: Še živim! Verjetno se bo tudi to pot končalo z zmagovitimi poročili in ugodnimi mirovnimi pogodbami, toda kdo bo pretrpel to življenje, ki je moralno čedalje hujše in dražje? Kdo bo v sebi našel in plačal ceno, ki jo terja? Kaj more še dati človek, ki je vse razdal? Kaj more storiti moč, ki je omagala? Toda vsi morajo dati in storiti vse, da se že vendar kdaj konča to večno vojskovanje, da se bo človek odpočil in dosegl vsaj malo stanovitnosti in miru. (Se nadaljuje)

za oddih in razvedrilo

ROBERT ESCARPIT

Mi vse zlato...

Nekaj let po zadnji svetovni vojni je mlad profesor, moj znanec, poročen z Američanko, dobil mesto na manjši univerzi zrednjega Zahoda v Združenih državah Amerike. Plače je imel tedaj 250 dolarjev, kar je bilo, po znesku, vsaj dvakrat toliko, kot bi dobil v Franciji. V Združenih državah Amerike pa je komaj zadoščalo za osnovne življenjske potrebe. Toda če je človek mlad, je pripravljen na mnoge žrtve. Zakonski par si je poiskal sobico z majhno kuhinjo in kopalnico in plačeval zanj malenkostno vsoto, 70 dolarjev na mesec. No, sta se pač držala bolj boma in jedla v univerzitetni menzi. Tako sta vendar lahko prihranila kakih 50 dolarjev na mesec za zabavo in drobne izdatke in bila sta konec koncev le zadovoljna.

Z mladim profesorjem so bili zadovoljni in naslednje leto se je upravni odbor univerze odločil, da mu poviša plačo na 350 dolarjev mesečno. Ta dan je sreča napolnila malo stanovanje: minil je čas suhih krav.

Naslednje jutro je neki dostojanstveni gospod potrkal na vrata: »Dober dan! Jaz sem Bob D. Blarney. V veliko čast mi je, da vas smem spoznati. Predstavljam firmo Idaho-Indiana-Motor Company, prodaja in nakup rabljenih avtomobilov. Zvedeli smo za povišanje vaše plače, ki so vam ga odobrili in vam čestitamo. Po našem občutku zahteva sedaj vaš ugled, da imate lasten avto kot vsi drugi. Na zalogi imamo prav izreden primerek in naši direktorji je v čast, da ga lahko rezervira za vas. To je Plymouth, model 1947, v popolnoma novem stanju, s svetlomodro karoserijo, kar se bo imeniito ujelo s barvo oči vaše gospe. Stane samo 1300 dolarjev. Ampak mi vam ga damo takoj in izročimo ključ, če hočete plačati po 110 dolarjev v 12 obrokih. Si kajna kupčija, kajne? Evo, tu je pogodba. Podpišite nad zobčasto črto! Na svidenje, gospod! Poklon, gospa!»

Tri sto petdeset manj sto deset je dve sto štirideset. Od prejšnjih 50 dolarjev za zabavo jih je ostalo le še 40 in razen tega je treba najti še neke sredstva za vzdrževanje voza. Toda končno, saj ne bo trajalo več kot leto dni.

Po dvanajstih mesecih je odplačal zadnji obrok za avto. Tedaj je moj prijatelj zvedel, da so mu odobrili novo povišanje za 50 dolarjev. Istega dne mu je žena zaupala, da je na poti otrok. Toliko dobrih novic ga je spravilo iz ravnotežja. Plačal je cigare

vsem kolegom. Pomočnik ravnatelja na univerzi mu je tedaj rekel:

»Dragi prijatelj, lahko mi verjamete. Sedaj je pa že čas, da pomislite na svojo hišo. To je celo vaša dolžnost. In sedaj, ko imate večjo plačo, imate tudi možnost. Stopite no jutri k mojemu prijatelju Higsonu, firma Higson. Higson in sinovi Higson, in ga prosite, naj vam najde kako mično hišico za nakup, seveda v boljšem koncu mesta. Vaš položaj na univerzi sedaj to pač že zahteva.»

Tri dni pozneje je bila pogodba podpisana. Hiša, bolj rečeno, vila v kalifornijskem stilu, je bila čudovita. Treba je bilo odplačevati samo 165 dolarjev na mesec, v petih letih bo torej njegova. Toda mesečno vsoto za razvedrilo je bilo treba zmanjšati še za pet dolarjev.

Nekaj pozneje je bil mladi profesor dokončno nastavljen na univerzi s plačo 600 dolarjev na mesec. To leto si je moral kupiti pralni stroj, televizijski aparat, drugi radio, kuhinjski robot in stroček za košenje trave. Ko se mu je rodil sin, je moj prijatelj zlezel

JASON MILES

Priča

V soboto popoldne sem imel službo na servisni postaji. Dela sem imel zelo malo. Ko je moj prijatelj Smitty odšel, sem sedel v svojo kabino, položil noge na mizo in opazoval sončni zahod.

Spominjam se, kakor da bi bilo včeraj. Oblaki so bili mehki in raztegnjeni. Na robovih so se lesketali v nežni rožnati barvi. Tega se tako točno spominjam, da bi lahko prisegel.

Nenadoma je zadonelo pred postajo trobilo. Odhitel sem k črpalki, med potjo pa sem pogledal na uro. Bilo je osem in dvaintrideset.

Ob črpalki je stal imeniten bel športni avto. Ko sem pristopil k njemu, je brezšumno zdrsela šipa navzdol.

»Napolnite ga!« je dejal voznik s hripavim glasom. Vtaknil sem cev v rezervoar in pognal avtomatični polnilnik.

Voznik je zlezel iz avta in pristopil k meni.

»Ali imate tu telefon?«

»Da, gospod,« sem dejal. »Notri v postaji na steni.«

Bil je majhen, čokat mož. Pri hoji je malo šepal.

Ko sem pregledal še stanje olja in vode, sem zaprl hladilnik in prišel čistiti šipe.

Na sedežu ob voznikovem je sedela mlada ženska, ki je bila tako lepa, kakor da bi prišla naravnost iz Hollywooda.

»Kako daleč je še do Barstowa?« me je vprašala.

»Niti dvajset milj ni. Ali ste namenjeni tja?«

»Ne, samo tako sem hotela vedeti.«

Ko je mali debeli mož prišel nazaj, sem mu izročil račun. Izročil mi je desetdolarski bankovec in vzel ostanek. Na napitnino je pozabil.

Obisral si je svoje potno obličje in sedel v voz. Ko je opazil, da se mi je njegova spremljevalka nasmehnila, se je razjezil. »Ali moraš res z vsakim koketirati?« jo je nahrulil.

»Nikar ne razsajaj, Sam. Nisem tvoja sužnja. Čas bi že bil, da to uvidiš.«

Odmaknil sem se od avtomobila, kajti uslužbenec servise postaje si ne more privoščiti, da bi prisluškoval tujim preprirom. Ko sem prišel v postajo, sem opazil, da se je prepri tedaj še razplamtel.

Bilo mi je mučno. »Morda se bosta odpeljala, če bom prišel jaz v njuno bližino?« sem pomislil. Stopil sem ven in si dal opravka pri črpalki.

Toda par v avtomobilu se ni zmenil zame. Možakar je uporabljal besede, ob katerih bi mornar zardel.

Nenadoma sem zagledal v njegovi roki nož. Nož. Jasno sem ga videl. Zabliskal se je.

Rezilo je obtičalo v dekletovih prsih. Stal sem kakor ohromel. Niti glasu nisem spravil iz sebe. Buljil sem v nožev ročaj, ki je molel iz dekletovih prsi, in v rdeči madež, ki se je pričel širiti po dekletovi bluzi.

Nenadoma sem se zdrznil. Planil sem v postajo. Nenadoma sem imel telefonsko slušalko v rokah in sem poklical policijsko postajo. Na drugem koncu žice je bil šerif, ki mi je zavpil, da pride takoj.

Obesil sem slušalko in stekel ven. Avtomobila ni bilo več tu.

»Tako naglo?« sem pomislil. Zdirjal sem na rob ceste in gledal po cesti navzgor, navzdol. Nič. Nikjer nobenega belega avtomobila.

Stekel sem nazaj k telefonu in sporočil šerifu, da je avto odpeljal. Natanko sem mu ga opisal in mu povedal tudi njegovo številko, ki sem si jo bil zapomnil. Nato sem sedel na prag. Kolena so mi drhtela.

Ko sem zaslišal tuljenje policijske sirene,

spet za stopnjo višje: osem sto dolarjev na mesec in hkrati elektronsko opremo za nego dojenčka, nov avto, klavir za bodočo glasbeno vzgojo otroka in drugi televizijski aparat. Naslednje leto 900 dolarjev in drugega otroka, drugi avto za gospo, klimatsko napravo in kompletno orodje za domačo delavnico gospoda.

Pri 1000 dolarjih je kupil novo, večjo hišo, zamenjal oba avtomobila in namesto navadne kupil barvno televizijo. Mladi profesor tedaj že ni bil več čisto mlad in pri družinskem proračunu je opazil, da mu za »razvedrilo in drobne izdatke« ne ostane nič več. Vse njegove dohodke je pobrala davkarija in obroki za nakupe na kredit, ki jih je pač moral sklepati.

Pa je položil bančnemu direktorju, ki je bil hkrati tudi podpredsednik šolskega odbora na univerzi. Bankir ga nekaj časa poslušal, nato mu pa ponudi cigaro in pravi:

»Well, boy, vi se odlično spoznate na romanske jezike, toda o poslovnem življenju nimate pojma. Zakaj pa sploh mislite, da vam dajemo 1000 dolarjev na mesec?«

»Kvaliteta mojega pouka... moje diplome...«

»Ha, ne bodite vendar otročji. Ta denar vam dajemo zato, da ga poltrošite. Samo pogledajte, vsi trgovci v mestu so člani šolskega odbora na univerzi. Oni morajo pač

sem se s težavo dvignil na noge. Šerif je skočil iz avta in pristopil k meni. Stal sem pred njim, premikal ustnice, vendar nisem spravil besed iz sebe.

»Pomirite se, prijatelj,« je dejal. »To je bil gotovo šok za vas, ampak obvladajte se!«

Nekajkrat sem globoko vzdihnil in bilo mi je malo bolje. Povedal sem šerifu še enkrat vse, kar sem videl. Prosil sem ga, naj pokliče Smittyja.

Ko je prišel Smitty, sva zaprla postajo in Smitty me je odpeljal domov. Še vedno sem drhtel po vsem telesu. Smitty se mi je ponudil, da prevzame nedeljsko službo namesto mene.

Vstal sem šele okoli poldneva in v nedeljo sem poklical šerifa.

»Nič,« je dejal. »Nismo ga še dobili.«

»To je vendar nemogoče,« sem zaklical.

»Saj sem vas takoj alarmiral. Avto v tem kratkem času ni mogel priti daleč!«

»Po radiu smo obvestili vse policijske avtomobile. Na cestah smo postavili zasede, toda avto je brez sledu izginil in oba potnika tudi.«

Naslednje dni se ni nič novega zgodilo. Šele v četrtek so me povabili na policijo.

Neki stotnik Runnels me je sprejel, pozneje pa je prisledel še šerif k nama.

Dejal je: »Joe, v tej zadevi moramo razčistiti nekaj vprašanj. Bodite, prosim, tako prijazni in nam ves dogodek še enkrat natančno opišite!«

Ko sem jima zopet vse natanko opisal, sta me pričela bombardirati z vprašanji, in čim bolj sta me spraševala, tem neprijetneje mi je postajalo. Imel sem vtis, da mi iz nekega nerazumljivega razloga ne verjameta tega, kar sem jima povedal.

Slednjič je rekel šerif: »Zdaj pa me dobro poslušajte, Joe. Ali ste res prepričani, da sta tisti moški in tista ženska bila pri vaši servisni postaji in da ste resnično videli, da jo je zabodel?«

»To je neumno vprašanje, šerif!« sem vzrotil. »Za vraga, mar mislite, da sem si vse skupaj izmislil? Prišezem lahko na vse!«

Stotnik se je gladil po bradi, nato pa je dejal tiho: »Ne gre za to, da vam ne bi verjeli. Ko boste slišali, kar vam bom zdaj povedal, potem boste razumeli najino nezaupanje.«

Naslonil sem se nazaj in prekrizal roke. »No, pričnite!« sem dejal.

»Najprej morate vedeti, da smo beli avto našli,« je pričel. »Že v torek popoldne. Kaj mislite kje? Na avtomobilskem pokopališču pri Barstowu. Avto je bil tam več kot četrto leta. Bil se je natanko tisti voz, ki ste nam ga opisali. Znamka, model, letnica izdelave in registrska številka — vse se je natanko ujemale.«

»To ni mogoče!« sem vzkliknil.

Stotnik je dvignil roko. »Počasi, mladi mož! Torej avto smo našli na avtomobilskem pokopališču. Ko sem izvedel za njegovo številko, sem se spomnil, da sem svoj čas sestavljal zapisnik o nesreči, pri kateri se je ta avto razbil. Ena podrobnost te nesreče pa je bila takšna, da je ne bom nikoli pozabil.«

Iz predala je izvlekel mapo in jo razgrnil. »Tu je zapisnik o tej nesreči,« je dejal stotnik. »Pazite prosim na datum in registrsko številko!«

Osupnil sem. Nesreča se je zgodila 14. julija, torej pred štirimi meseci.

Stotnik mi je pripovedoval dalje: »Vozilo je takrat z veliko brzino zletelo iz ovinka.

skrbeti, da dobe profesorje, ki učijo, seveda, toda take profesorje, ki potrošijo denar, in sicer tu, v tem mestu. Razumete?«

»Ne popolnoma.«

»Isti trgovci so delničarji kreditne banke, kateri sem jaz predsednik. Prav dobro vemo, koliko zaslužite, saj vam mi dajemo denar. Prav hitro lahko izračunamo, koliko morate imeti za vzdrževanje družine. Ostanek mora ili takoj za nakupe na kredit.«

»In kaj, če nočem kupiti?«

»Vedno boste hoteli. To zahteva že vaš ugled na univerzi. Vaša žena se vendar ne more dati ponižati pred ženami drugih profesorjev. In potem še, med nami povedano, naše mesto je sicer čisto prijetno, ampak ne nudi toliko priložnosti za zapravljanje, razen tistih, ki vam jih mi nudimo. Tako, recimo, prihodnje leto se vam bo plača zvišala za sto dolarjev, toda pogrebni zavod vam bo prodal odlično parcelo na pokopališču, ki ga bomo odprli na robu južnega predmestja. Poleg tega vas bo obiskal vaš zavarovalni zastopnik, ki vam bo predlagal, da podvojite znesek zavarovanja na življenje in da vključite v zavarovanje tudi tri možnosti kirurške nevarnosti v vašem zavarovanju proti boleznim.«

»Toda, vraga, saj mi ne bo ostalo niti dovolj denarja, da bi šel za osem dni na počitnice!«

»Ta vas moti? O. K. Naj pogrebni zavod počaka do naslednjega leta. Poslal vam bom zastopnika polovalne agencije. Predložil vam bo počitnice na Floridi, plačljivo v desetih mesečnih obrokih. Imenitna rešitev. Vse zagotovljeno!«

Moj prijatelj je sedaj predstojnik na oddelku za romanske jezike svoje univerze. Zasluži skoro 1500 dolarjev na mesec, kar je za naše pojme nedosežno. Ko pride v Francijo, otožno zre na mukepolno, toda svobodno življenje svojih nekdanjih kolegov:

»Ne zaslužite veliko, toda s svojim denarjem lahko počnete, kar hočete.«

Kaže, da ni toliko vredno, koliko zapraviš, ampak kako zapraviš.

IZREKI

■ Cilj vzgoje je oblikovanje značaja.
(Spencer)

● Ni ga bilo velikega pesnika, ki ne bi bil tudi globok filozof.
(Coleridge)

● Pesnik je najvernejši zgodovinar.
(Froude)

● Veselica je vesela, dokler ne pride račun.
(Quarles)

● Ne glej, od kod prihajaš, glej, kam greš.
(Beaumarchais)

● Če nimaš lastnega sija, te sij drugih ne bo osvetlil.
(Boetius)

● Brž ko začneš govoriti, se že tudi motiš.
(Goethe)

Prebilo je ograjo in treščilo v prepad. Oba potnika, mož in žena, sta bila mrtva.

Slišal sem, kar mi je povedal, vendar nisem razumel. Ali je bila vse skupaj neslana šala?

»Zdaj pa pazite,« je nadaljeval stotnik. »Doktor Bennin je bil z nami, ko smo vlačili trupli iz avta. Mrtvec je bil majhen čokat možak z eno malo krajšo nogo. Dekle je bilo izredno lepo. Tedaj smo domnevali, da si je ravno tedaj manikirala nohte, kajti ko smo izvlekli njeno truplo iz ruševin, ji je tičala globoko v prsih pila za nohte...«

Skočil sem kvišku. »V prsih?«

Stotnik je resno prikimal. »Takrat smo bili prepričani, da je šlo za nesrečo. Teoretično je seveda mogoče, da jo je mož v jezi zabodel in nato iz obupa pognal avto preko ograje.«

»Stotnik,« sem zajecel, »saj sem vendar videl, kako ji je zabodel bodalo v prsi! Štiri mesece pozneje!«

Stotnik je skomignil z rameni.

»Sanje... privid... kdo ve?« je dejal. »Govoril sem o vsem tem s psihiatrom. Pravi, da je šlo morda za privid. Znanost pa še nima trdnega mnenja o teh pojavih...«

Z resnim obrazom se je obrnil zopet k meni. »Vprašujem vas še enkrat: ali ste nam povedali resnico?«

Prikimal sem. »Prisegam!« sem dejal. Stotnik je vzdihnil in zaprl mapo.

ZA DOBRO VOLJO

V hotelu je upravnik nadziral svoje uslužbenke. Pa je zalotil vajenca, ki je čevlje nekega gosta čistil kar pred sobnimi vrati.

»Vraga! Čevlje je treba čistiti v klet!«

»Ni mogoče gospod upravnik. V sobi stanuje neki gost iz Škotske in drži vezalke na drugi strani vrat.«

»Kako je mogoče, da si tako razrezala pnevmatiko, Ema?«

»Čez steklenico sem peljala.«

»Pa je nisi prej videla?«

»Ne, možak jo je imel v žepu.«

Škot je našel zavojček obličev za kurja očesa. Takoj si je kupil par pretesnih čevljev.

Zdravnik: »Kaj vam manjka?«

Nabornik: »Kašljam... želodec me boli...«

nervozen sem... golšo imam in...«

Zdravnik: »Za božjo voljo, neha! Edina rešitev za vas je še junaška smrt za domovino. Sposoben!«

Gospa Verižnikova se je dala slikati. Dve uri je morala pri miru sedeti. Potem pa je dejal slikar:

»Zdaj boste lahko malo počivali, gospa. Medtem bom naslikal ozadje.«

Gospa Verižnikova se je sramežljivo nasmehnila in obrnila.

»Ali ste na ženitno ponudbo dobili mnogo odgovorov?«

»Celo kopico. Vsi so se glasili: 'Če iščete ženo, vzemite mojo'.«

Izgledi na življenje leta 2000

Kakšno bo življenje ljudi leta 2000? Natančno na to vprašanje danes še ni mogoče odgovoriti, vendar je na osnovi današnjega materialnega oziroma tehničnega stanja že moč določiti osnovne perspektive razvoja. O tem bodočem razvoju je bilo slišati že nešteto ugibanj in domnev, napovedi posameznih strokovnjakov pa se v marsičem še bistveno razlikujejo. Pred nedavnim je o teh perspektivah spregovoril tudi varšavski univerzitetni profesor Lung, ki si življenje ljudi leta 2000 vsaj v glavnih osnovah predstavlja nekako takole.

Da bi si mogli zamisliti življenje čez 37 let, se moramo povrniti za 37 let nazaj, torej do leta 1925. Takrat so na podlagi določenih primerjav že lahko predpostavljali odkritje televizije. Radio je v tem času bil šele v začetnem razvoju, toda govorilo se je tudi o televiziji, čeprav si še nihče ni bil na jasnem, kakšna utegne biti njena uresničitev. Podobno je bilo z nemim filmom, ki se je potem razvil v zvočnega in celo v barvnega. Tudi ni nihče mogel predpostavljati, da bodo letala letela z enega kontinenta na drugega. Nihče ni slutil, da bo prišlo do odkritja penicilina, s katerim danes zdravimo številne nalezljive bolezni, niti da bo atomska bomba uničila mesti Hirošima in Nagasaki, kakor tudi ne, da bodo vesoljska potovanja dnevno polnila stolpce časopisov.

Danes govorimo, da je na svetu premalo hrane, čeprav je imajo v nekaterih visoko razvitih deželah še preveč. Leta 2000 bo na Zemlji

okrog 6 milijard ljudi

dvakrat več kot danes. Potrebno bo močno povečati poljedelsko proizvodnjo. Doslej so menili, da se bo to dalo doseči s pomočjo mehanizacije. Toda samo mehanizacija ne zadostuje, ker gre predvsem za vprašanje biokemije. Poljedelski proizvajalci bodo leta 2000 nedvomno razpolagali s malone popolno mehanizacijo, vendar bo njihov glavni instrument omara, polna antibiotikov, hormonov, različnih nukleinskih kislin, vakcinskih kultur ipd.

Kakšno pa bo to poljedelstvo in česa bodo pridelovali največ? Zmanjšale se bodo količine tolče in moke, povečale pa one sadja in povrtnin. Velike količine življenjskih potrebščin se bodo proizvajale v steklenicah, ker se bo energija zelo pocenila. Na mizi bo čedalje manj kruha, zato pa več proizvodov iz daljnih dežel in z morskega dna. Tudi v pogledu pridelovanja hrane bo prišlo do velikih sprememb. S predolгим kuhanjem se mnoge snovi uničijo, pa tudi izguba časa je precejšnja. Priprava hrane se bo skrajšala s pomočjo novih sredstev, kakor na primer peč na osnovi infrardečih žarkov.

V prvi polovici 20. stoletja se je moč neke dežele računala po zalogah premoga in nafte. Leta 2000 bodo pretežni del električne energije proizvajale

atomske centrale

Sicer pa bodo ostali tudi še premog in nafta, rudarji in rudniki, samo v mnogo manjšem obsegu oziroma številu. Delovni dan bo trajal 5 do 6 ur. Neizčrpen vir novih surovin bo predstavljala notranjost zemlje.

Tudi plazma, ali jonizirani plin, bo predstavljala močan vir bodoče energije. Tako imenovana »hladna plazma«, s temperaturo okrog 15.000 stopinj, bo leta 2000 bistveni instrument v tehnoloških aparaturnah ter bo odpravila vrsto strojev, ki jih danes smatramo za nenadomestljive. »Topla plazma«, s temperaturo nekaj stotin tisočev milijonov stopinj, pa bo topila delce devterija in osvobajala energijo, katere moči in količine si ne moremo niti zamisliti.

Kar zadeva prometna sredstva, bo leta 2000 prav tako prišlo do velikih sprememb. Ni pa moč trditi, da bo takrat na primer avtomobil prav tako zastarel, kot je danes parni stroj. Novosti se bodo nanašale bolj na

popolnejšo avtomatizacijo

posebno kar se tiče vožnje in varnosti na avtocestah. Letalstvo bo monopoliziralo v tem času skoraj ves promet na daljših in srednjih progah. Pot iz Evrope v Ameriko bo trajala vsega le 1 uro.

Leta 2000 bo več kot četrtna odraslega prebivalstva razvitih dežel imela višjo izobrazbo, najbolj se bodo ljudje posvečali naravoslovnim, matematičnim in tehničnim znanostim. Pričakujejo, da bo prišlo do velikih sprememb produktivnosti dela in se bo zato delovni teden bistveno skrajšal. Močno se bo razvil turizem, ker bodo ljudje potovali z enega kontinenta na drugega z največjo lahkoto. Na letališčih bo več ljudi, kot jih je danes na železniških postajah.

Tudi v samem delu bo prišlo do velikih sprememb. Že danes so

elektronski možgani

in avtomatizacija v polnem razvoju, čez 37 let pa bodo povsem zamenjali ljudi v proizvodnji. Fizična moč ljudi bo imela čedalje manjšo vlogo, ne kvalificiranih delavcev bo zelo malo, več pa bo najrazličnejših strokovnjakov. Zaradi tega se bo tudi šolstvo usmerilo po tem in bo matematika že v nižjih šolah dokaj zahtevnejša. Matematika, fizika, kemija, elektronika — to so predmeti, ki jih bo moralo poznati vse več in več ljudi na vseh področjih proizvodnje.

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec - Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec - Klagenfurt 2, Postfach 124.

Ta teden vam priporočamo:

Daljni tuji svet v knjigi

- Louis Bromfield: **PRIŠLO JE DEŽEVJE**, roman iz Indije, 704 str., polusnje 114 šil.
- Erskine Caldwell: **RAZKOPANA GRUDA**, roman iz življenja ameriških farmarjev, 192 str., ppl. 32 šil.
- Chevalley-Differt-Lambert: **VZPONI V EVERESTU**, ekspedicije na najvišje gorovje sveta, 280 str. in slik. pril. ppl. 60 šil.
- James Cook: **POTOVANJA OKROG SVETA**, 388 str., slikovne priloge in zemljevidi, pl. 38 šil.
- Violante do Canto: **ČRNI ORFEJ**, roman iz Brazilije, 124 str. br. 14 šil.
- Marquerte Duras: **BOJ Z MORJEM**, roman iz Indokine, 304 str., ppl. 82 šil.
- Kasimir Edschmid: **SIMON BOLIVAR**, roman iz tropskega sveta Venezuele, Kolumbije in Ekvadorja, 532 str. pl. 57 šil.
- Allen Roy Evans: **POHOD SEVERNIM JELENOM**, roman o Arktiki, 252 str., ilustr. ppl. 27 šil.
- Harold Forster: **CVETOČI LOTOS**, prizori z otoka Balijsa 320 str., slik. pril., pl. 65 šil.
- John Knittel: **MODRI BAZALT**, roman iz Egipta, 168 str., br. 14 šil.
- Din Lin: **SONCE NAD REKO SANGANI**, povest iz današnje Kitajske, 248 str., ppl. 12 šil.
- Hakon Mielche: **ALADIN V CADILLACU**, knjiga o bližnjem vzhodu, 264 str., slik. pril., pl. 52 šil.
- Boris Pahor: **NOMADI BREZ OAZE**, afriška kronika, 404 str., ppl. 36 šil.
- Tibor Sekelj: **NEPAL ODPIRA VRATA**, skrivnostna dežela Nepal, 212 str., slik. pril., ppl. 55 šil.
- Upton Sinclair: **PETROLEJ**, roman iz južne Kalifornije, 692 str., pl. 58 šil.
- Nevil Shute: **SKOZI PEKEL MALAJE**, roman o Malaji med japonsko okupacijo, 340 str., ppl. 51 šil.
- B. Traven: **BELA ROŽA**, roman iz Mehike, 232 str., br. 15 šil.
- Leonard Woolf: **VAS V DŽUNGLI**, roman iz življenja na Ceylonu, 240 str., ilustr., ppl. 31 šil.
- Richard Wright: **ČRNA SILA**, knjiga o afriški deželi Gani, 340 str., br. 40 šil.
- Zdravko Pečar: **ALŽIRIJA V PLAMENIH**, alžirsko osvobodilno gibanje, 384 str., slik. pril., br. 54 šil.

„Naša knjiga“, Celovec, Wulfengasse

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 16.45, 20.00, 22.00.

Dnevne oddaje: 5.55 Kmečka oddaja — 6.00 Pestro mešano — 7.00 Pestro mešano — 7.55 Gospodarska vest — 9.00 Pozdrav nate — 10.00 Za gospodinja — 13.00 Pestro mešano — 13.05 Opoldanski koncert — 14.00 Objave — 16.55 Kulturne vesti — 18.45 Pestro mešano — 18.55 Lokalni šport — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 13. 7.: 8.05 Naš hišni vr — 8.15 Orkestrski koncert — 14.15 Pozdrav nate — 15.30 „Mali brat“, roman — 15.45 Pevski krožek Spittal — 16.30 Pogovor z gostom — 17.00 Popoldanski koncert — 19.20 Mešano za vas — 20.15 Koncert dunajskih filharmonikov.

Nedelja, 14. 7.: 8.05 Kmečka oddaja — 9.05 Slovenska glasba — 9.25 Uvod v praznik slovenskih apostolov Cirila in Metoda — 11.00 Dunajski zajtrk v zelenem — 13.00 Operni koncert — 14.30 Pozdrav nate — 17.05 Plesna glasba ob petih — 18.00 Samo veselje z glasbo — 19.45 Godba na pihala — 20.10 Kdo je storilec? Kriminalna igra — 21.18 Na lepi modri Donavi.

Ponedeljek, 15. 7.: 8.15 Orkestrski koncert — 13.05 Melodije Hannesa Löhra — 15.00 Posebej za vas — 15.45 Koroški knjižni kotiček — 16.00 Glasba zale — 17.00 Popoldanski koncert — 18.25 Za vas? Za vsel — 18.35 Mladina in gledališče — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Turčija, dežela od jutri — 21.30 Koroška domovinska kronika.

Torek, 16. 7.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Komorna glasba — 15.00 Posebej za vas — 17.00 V koncertni kavarni — 18.25 Če mene vprašate... — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 19.15 XY ve vse — 20.15 „Eva Faschauerin“, slušna igra — 21.45 Zabavne minule.

Sreda, 17. 7.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 15.00 Veseli dopust — 15.15 Ljudske pesmi in plesi — 16.00 Glasba zale — 17.00 Popoldanski koncert — 18.15 Pomoč vsakdo potrebuje — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Koncert dunajskih filharmonikov — 21.40 Glasba Ludwiga Beethovna.

Četrtek, 18. 7.: 7.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Komorna glasba — 14.45 Ura pesmi — 15.15 Posebej za vas — 15.45 Ljudske pesmi — 16.00 Glasba zale — 17.00 Popoldanski koncert — 18.05 Kmečka oddaja — 18.35 Oddaja za mladino — 20.15 Koroški hišni koledar — 21.15 Zveneča alpska dežela.

Petek, 19. 7.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 15.00 Komorna glasba — 16.00 Glasba zale — 17.00 V koncertni kavarni — 18.00 Na obisku pri koroških godbah na pihala — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Pisan šopek melodij.

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00, 00.00.

Dnevne oddaje: 5.30 Dobro jutro — 6.10 Z glasbo v dan — 6.50 Pestro mešano — 7.10 Pestro mešano — 7.20 Jutranja glasba — 11.45 Kmečka oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 13.10 Pestro mešano — 14.50 Objave — 17.10 Kulturne vesti — 17.30 Reporter na poti — 18.00 Dobra razpoloženja — 19.00 Za otroke — 19.10 Pestro mešano — 19.20 Kaj slišite danes zvečer — 21.55 Šport

Sobota, 13. 7.: 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 9.25 Zabavni zvoki — 10.00 Paletje, sonce in glasba — 11.00 Ljudske pesmi — 13.20 Odmev iz Avstrije — 13.55 Agrarna politika — 14.00 Godba na pihala — 15.15 Znanj in umetniki — 16.00 Za delovno ženo — 16.30 Melodije in ritmi — 17.10 Iz parlamenta — 18.00 Nežne melodije — 19.10 Oddaja vicekanclerja — 20.00 Ples trinajstega — 20.30 „Dovolite, moje ime je Cox“, kriminalna serija — 21.05 Strauss vam igra.

Nedelja, 14. 7.: 7.05 Godba na pihala — 8.35 Koncert v pristanišču — 10.00 Dobrodošli v Avstriji — 10.20 Glasbena mešanica — 13.10 Za avtomobiliste — 14.10 Moderna zabavna glasba — 15.00 Ljudstvo in domovina — 15.40 Ljudske pesmi in plesi — 16.00 Slovenska zborovska glasba — 19.10 Teden dni svetovnih dogajanj — 19.45 Melodije za nedeljski večer — 21.15 Piratska pripovedka.

Ponedeljek, 15. 7.: 7.20 Jutranja glasba — 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 9.20 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.00 Paletje, sonce in glasba — 11.00 Ljudska glasba — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 14.20 Sodobni avstrijski komponisti — 15.00 Paletje, sonce in glasba — 16.00 Otroška ura — 16.30 Koncertna ura — 17.15 Čitali smo za vas — 17.40 Oddaja za žene — 18.00 Dobro razpoloženi — 19.30 „Don Giovanni“, drama.

Torek, 16. 7.: 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 10.00 Paletje, sonce in glasba — 11.00 Ljudske viže — 13.20 Znanj in orkestri — 15.00 Paletje, sonce in glasba — 16.30 Življenje se začne pri šestdesetih — 17.15 Znanje za vse — 17.50 Esperanto — 18.00 Od popevke do popevke — 19.30 Glasba Nica Dostala — 20.00 Robert Stolz dirigira veliki orkester radia Dunaj — 21.30 Znanj glasovi.

Sreda, 17. 7.: 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 9.20 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.00 Paletje, sonce in glasba — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 15.00 Paletje, sonce in glasba — 16.30 Koncertna ura — 17.40 Lepa pesem — 18.00 Od plošče do plošče — 20.00 Zasedanje melodije — 20.30 „Dovolite, moje ime je Cox“, kriminalna serija — 21.10 Seine-Donava.

Četrtek, 18. 7.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 9.20 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.00 Paletje, sonce in glasba — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Komorni koncert — 14.15 Znanj in orkestri — 15.00 Paletje, sonce in glasba — 16.30 Koncertna ura — 17.40 Oddaja za žene — 18.00 Dobro razpoloženi — 19.30 Majhen večerni koncert — 19.50 Majstri dunajske klasike: Joseph Haydn — 20.25 „Goreča hiša“, opera.

Petek, 19. 7.: 8.10 Da, to je moja melodija — 9.00 Dobrodošli v Avstriji — 9.20 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.00 Paletje, sonce in glasba — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 15.00 Paletje, sonce in glasba — 16.00 Otroška ura — 16.30 Ura pesmi — 17.15 Znanje za vse — 18.00 Od plošče do plošče — 19.30 „K develtin obalam“ — 21.00 Mi in gore — 21.25 Sanje polnih noči.

SLOVENSKE ODDAJE

Sobota, 13. 7.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca — 18.25 Na dom obujati mi spomin... Gospa sveta (2. del).

Nedelja, 14. 7.: 7.30 Duhovni nagovor. S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 15. 7.: 14.15 Poročila, objave, pregled sporeda. S knjižne police. Ferdo Kozak: Od vojne do vojne — 18.00 Za naše male poslušalce.

Torek, 16. 7.: 14.15 Poročila, objave. Akordeon igra Rudolf Pillich.

Sreda, 17. 7.: 14.15 Poročila, objave. Kar želite igrati.

Četrtek, 18. 7.: 14.15 Poročila, objave. Športni obzornik.

Petek, 19. 7.: 14.15 Poročila, objave. Od petka do petka po naših krajih in pri naših ljudeh. Domače pesmi. (Selska dekleta, Dekleta iz Rikarje vasi, Moški okoli St. Vida v Podjuni, mešani zbor iz Pliberka, mešani zbor iz Globasnice, Združeni moški zbori SPZ).

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.14, 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Oddaja na srednjem valu 327,1 — 257 — 212,4 — 202 m UKV frekvence 96,5 — 92,9 — 94,1 — 88,5 — 97,9 MHz

Dnevne oddaje: 4.00 Dobro jutro — 10.55 Vsa dan nova popevka — 11.00 Oddaja za voznike in polnike motornih vozil — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 16.00 Vsa dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevniki.

Sobota, 13. 7.: 8.35 Vedri ritmi — 10.15 Popoldanski ples — 10.40 Iz domače koncertne glasbe — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 13.30 V paviljonu zabavne glasbe — 14.05 Jugoslovanski pevci v operah starih mojstrov — 14.35 Voščila — 15.15 V stilu dixielanda — 17.50 Klavir in ritmi — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Skladnice za kratek čas — 18.45 Nova v znanosti — 20.00 Po domače... — 20.55 Za konec tedna — ples.

Nedelja, 14. 7.: 8.00 Mladinska radijska igra — 9.05 Voščila — 10.00 Se pomnite, foforji — 10.00 Pisan glasbeni dopolnjen — 11.50 Melodije za dober tek — 12.05 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.00 Koncert pri vas doma — 14.15 Popularni operni koncert — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 Danes popoldne — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Številnim zvestim poslušalcem narodnih in domačih viž — 20.40 Orkester Rafalea.

Ponedeljek, 15. 7.: 8.05 Stare pesmi novega sveta — 8.30 Glasba ob delu — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Narodna glasba raznih narodov — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 13.30 Plošča za ploščo — 14.05 Morda ste želeli to poslušati — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Literarni sprehod — 17.05 Glasbene uganki — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Pisana ruleta — 18.45 Na mednarodnih križpoljih — 20.00 Večerne melodije — 12.00 Iz naših koncertnih dvoran.

Torek, 16. 7.: 8.35 Malo instrumentov, veliko glasbe — 10.15 Napravi iz znanih oper — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 12.40 Arije iz Figarove svahte — 13.30 Plošča za ploščo — 14.05 Chopinove pol ure — 14.35 Voščila — 15.30 V torek nasvidenje — 17.05 Koncerti po željah — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Planinska oddaja — 18.45 S knjižnega trga — 20.00 Zabavni orkester LeRoy Anderson — 21.18 Serenadni večer.

Sreda, 17. 7.: 8.05 Opera in balet — 8.55 Otroške razglednice — 9.25 Popevke — 10.15 Dva makedonska skladatelja — 10.30 Človek in zdravje — 10.40 Ansambel poljskih pesmi in plesov „Slonski“ — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 12.45 Dalmatinske narodne pesmi — 13.30 Rossini, Bellini, Donizetti — 14.05 Plošča za ploščo — 15.51 Zabavna glasba — 16.00 Vsa dan za vas — 17.05 Promenadni koncert — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.45 Ljudski parlament — 20.00 Mali koncert zabavne glasbe — 21.05 Vaški vedeži.

Četrtek, 18. 7.: 8.55 Vesele počitnice — 9.35 Ob glasbenem avtomatu — 10.15 Operni spored — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 13.30 Plošča za ploščo — 14.05 Iz manj znanih oper — 14.35 Voščila — 15.15 Zabavna glasba — 17.05 Sovjetski violinisti — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Turistična oddaja — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Lahka glasba — 21.00 Literarni večer.

Petek, 19. 7.: 8.05 Iz starejših slovenske glasbe — 8.30 Od tria do velikega zabavnega orkestra — 9.25 Petkovo koncertno dopoldne — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 12.45 Narodne iz Bosne in Srbije — 13.30 „V polnem vrhu...“ — 14.05 Plošča za ploščo — 15.15 Napotki za turiste — 15.40 Marko Tajčević in Todor Skalovski — 17.05 Drobni dragulji iz oper — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Zabavna ruleta — 20.00 Majhen koncert mladinskih pevskih zborov — 20.15 Tedenski zunanjo-politični pregled — 20.30 Griegovi večeri — 21.00 Vesela godala — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih.

TELEVIZIJA

Sobota, 13. 7.: 18.30 Kaj vidimo novega? 19.25 Zabeleženo za vas — 19.30 Poročila — 19.40 Oknar — 19.45 Čas v sliki — 20.00 Kratki film — 20.15 Pisan senčnik — 21.45 „Samo kazarček“, žalostna zgodba molarista — 22.15 Poročila.

Nedelja, 14. 7.: 17.00 Za otroke od 11 let: Dva mlada detektiva — 17.30 Svet mladine — 18.00 Za družino — 19.00 Sedem dni svetovnih dogajanj — 19.20 Zanimalo vas bo — 19.35 Glasba se oglasi na Divjem zapadu — 20.05 Poročila — 20.20 Vaš pokorni sluga, vesela igra — 21.35 Poročila.

Ponedeljek, 15. 7.: 19.00 Šport — 19.30 Poročila — 19.40 Oknar — 20.00 Kratki film — 20.15 „Kdar ima denar, ima več od življenja“, komedija — 21.40 Poročila.

Torek, 16. 7.: 19.00 Operni intermezzo — 19.30 Poročila — 19.40 Oknar — 19.45 Čas v sliki — 20.00 Kratki film — 20.15 Enaindvajset — 21.30 Poročila.

Sreda, 17. 7.: 17.00 Za otroke od 5 let: Majhna slikovna ura — 17.30 Za otroke od 11 let: Svet mladine — 18.00 Za družino: Pri zdravniku rož — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Poročila — 19.40 Oknar — 19.45 Čas v sliki — 20.00 Historična serienada iz palače Auersperg — 20.50 Tudi to je Avstrija — 21.35 Poročila.

Četrtek, 18. 7.: 19.00 Sestanek v megli — 19.30 Poročila — 19.40 Oknar — 19.45 Čas v sliki — 20.00 Televizijska igra — 21.40 Majhna dragocenosti velikih mojstrov 22.00 Poročila.

Petek, 19. 7.: 19.00 Trg za konec tedna — 19.30 Poročila — 19.45 Čas v sliki — 20.00 Strah na polovanih komedija — 21.20 Poročila.